

Vlaams
Parlement

stuk **1901** (2012-2013) – Nr. 2
ingediend op 8 mei 2013 (2012-2013)

Ontwerp van decreet

betreffende het onroerend erfgoed

Nota van de Vlaamse Regering

Conceptnota uitvoeringsbesluit Onroerenderfgoeddecreet

Hoorzittingen

Verslag

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuur,
Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door de dames Karin Brouwers en Mercedes Van Volcem

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Bart Martens.

Vaste leden:

de heren Robrecht Bothuyne, Lode Ceyskens, de dames Tinne Rombouts, Valerie Taeldeman;
mevrouw Agnes Bruyninckx-Vandenhoudt, de heer Pieter Huybrechts, mevrouw Marleen Van den Eynde;
de dames Gwenny De Vroe, Mercedes Van Volcem;
de heren Bart Martens, Jurgan Vanlerberghe;
mevrouw Tine Eerlingen, de heer Wilfried Vandaele;
de heer Ivan Sabbe;
de heer Hermes Sanctorum.

Plaatsvervangers:

de dames Karin Brouwers, Veerle Heeren, de heren Johan Sauwens, Jan Verfaillie;
mevrouw Katleen Martens, de heren Wim Van Dijck, Wim Wienen;
de heren Karlos Callens, Dirk Van Mechelen;
de heer Steve D'Hulster, mevrouw Michèle Hostekint;
de heren Piet De Bruyn, Marius Meremans;
de heer Boudewijn Bouckaert;
de heer Dirk Peeters.

Stukken in het dossier:

1901 (2012-2013) – Nr. 1: Ontwerp van decreet

1914 (2012-2013) – Nr. 1: Nota van de Vlaamse Regering

INHOUD

I. Hoorzitting van 6 maart 2013	4
1. SARO: de heren Filiep Loosveldt, voorzitter, en Karel Dendooven, voorzitter werkgroep Onroerend erfgoed.....	4
1.1. Inleidende uiteenzetting.....	4
1.2. Vragen en opmerkingen van de leden.....	6
1.3. Antwoorden.....	7
2. KCML: de heren Godfried Bekaert, voorzitter, Rutger Steenmeijer, waarnemend ondervoorzitter afdeling Monumenten, Stads- en dorpsgezichten, Marc Antrop, ondervoorzitter afdeling Landschappen, en Luc Bauters, ondervoorzitter afdeling Archeologie	8
2.1. Inleidende uiteenzettingen	8
2.2. Vragen en opmerkingen van de leden.....	11
2.3. Antwoorden.....	12
3. BVS: de heer Olivier Carrette, afgevaardigd bestuurder	13
3.1. Inleidende uiteenzetting.....	13
3.2. Vragen en opmerkingen van de leden.....	14
3.3. Antwoorden.....	14
4. VCB: de heer Marc Dillen, directeur-generaal	15
II. Hoorzitting van 13 maart 2013.....	17
1. Nederlandstalige Raad van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat: de heer Stefan Van Tricht, voorzitter van de commissie Decreten en notaris in Schoten	17
1.1. Inleidende uiteenzetting.....	17
1.2. Vragen en opmerkingen van de leden.....	19
1.3. Antwoorden.....	19
2. VVSG: de heer Xavier Buijs, diensthoofd Omgeving en stafmedewerker Ruimtelijke Ordening, en mevrouw Hilde Plas, medewerker Cultuur en Erfgoed	19
2.1. Inleidende uiteenzettingen	19
2.2. Vragen en opmerkingen van de leden en antwoorden	22
3. Forum Vlaamse Archeologie (FVA): de heren Maarten Berkens, voorzitter, en Bart Cherretté, bestuurslid.....	24
3.1. Inleidende uiteenzetting.....	24
3.2. Vragen en opmerkingen van de leden.....	26
3.3. Antwoorden en replieken	27
4. Professor Anne Mie Draye, Faculteit Rechten, Universiteit Hasselt	29
4.1. Inleidende uiteenzetting.....	29
4.2. Vragen en opmerkingen van de leden.....	32
4.3. Antwoorden.....	33
Gebruikte afkortingen	34

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed hield op 6 en 13 maart 2013 hoorzittingen over het ontwerp van decreet betreffende het onroerend erfgoed en de conceptnota uitvoeringsbesluit Onroerenderfgoeddecreet, ingediend door de heer Geert Bourgeois, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand (*Parl. St.* VI.Parl. 2012-13, nr. 1901/1 en 1914/1).

Op 6 maart 2013 hield de commissie een hoorzitting met vertegenwoordigers van de Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed, de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, de Beroepsvereniging van de Vastgoedsector en de Vlaamse Confederatie Bouw.

Op 13 maart 2013 werden vertegenwoordigers gehoord van de Nederlandstalige Raad van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten en het Forum Vlaamse Archeologie, evenals professor Anne Mie Draye (Faculteit Rechten, Universiteit Hasselt).

Over de bespreking in de commissie van het ontwerp van decreet en de conceptnota wordt afzonderlijk verslag uitgebracht.

I. HOORZITTING VAN 6 MAART 2013

1. SARO: de heren Filiep Loosveldt, voorzitter, en Karel Dendooven, voorzitter werkgroep Onroerend erfgoed

1.1. *Inleidende uiteenzetting*

De heer *Filiep Loosveldt*, voorzitter van de SARO, verduidelijkt dat het advies van de SARO van 31 augustus 2011 over het ontwerp van Onroerenderfgoeddecreet gebaseerd was op de eerste lezing. Intussen ligt al de derde lezing voor. Er werden over dit onderwerp al verschillende adviezen afgeleverd door de SARO. Zo werd op 31 maart 2010 proactief advies uitgebracht over de visienota onroerend erfgoed, op vraag van de minister. Er was advies over de conceptnota Onroerenderfgoeddecreet. Die mag overigens niet worden verward met de huidige conceptnota uitvoeringsbesluit Onroerenderfgoeddecreet, waarover nog geen advies werd uitgebracht. Op 26 januari 2011 werd een advies gegeven over de conceptnota voor nieuwe regelgeving inzake onroerend erfgoed.

De heer *Karel Dendooven*, voorzitter van de werkgroep Onroerend Erfgoed van de SARO, stelt dat de SARO voorstander is van één decreet. Tegelijk is de SARO ook kritisch, zoals ook de KCLM en de SERV. De kritische adviezen hebben echter niet geleid tot een grondig herschreven ontwerp van decreet. Er gebeurden enkel een aantal aanpassingen. Het hoofdstuk Archeologie vormt hierop een uitzondering, want dat werd grondig aangepast.

Te vergaande delegatie aan de Vlaamse Regering

Zoals ook al gesteld in 2011 en 2012, is de SARO van oordeel dat het ontwerp te veel delegeert aan de Vlaamse Regering. Heel wat elementen zijn niet geduid. Volgens een schatting moeten meer dan tachtig bepalingen van het decreet nog verder ingevuld worden via een uitvoeringsbesluit.

De conceptnota is op zich een positieve zaak, maar geeft slechts duiding bij een zeer beperkt aantal onderwerpen, ongeveer tien percent. De rest blijft onduidelijk. Na de inwerkingtreding van het decreet zal het proces vermoedelijk zeer complex en onoverzichtelijk worden. Het decreet zal wellicht gefaseerd in werking treden. Dit zal allicht verwarrend zijn omdat alle onderdelen met elkaar verbonden zijn.

Een te onevenwichtig decreet

In 2010 werd al gesteld dat het ontwerp van decreet onevenwichtig is. Bepaalde delen zoals archeologie en handhaving zijn zeer uitvoerig uitgewerkt, waardoor er amper uitvoeringsbesluiten nodig zijn. Andere hoofdstukken, zoals Landschappen, zijn echter nauwelijks uitgewerkt. Bepaalde delen zijn zeer sterk ‘gejuridiseerd’. Het is ook onduidelijk of alle internationale conventies en verdragen adequaat worden geïmplementeerd. Het Verdrag van Malta bijvoorbeeld wordt uitdrukkelijk vermeld, maar niet integraal geïmplementeerd. Artikel 9 van dat verdrag gaat over de communicatie en bewustmaking van het publiek en dat is de achillespees van de archeologie. Daarover is niets terug te vinden in het ontwerp van decreet. De Conventie van Faro gaat over de relatie erfgoed en de samenleving. In de memorie van toelichting wordt vermeld dat hier een belangrijke taak is weggelegd voor het middenveld. Daarover is evenmin iets terug te vinden in de tekst van het ontwerp van decreet.

Onvoldoende integrale en geïntegreerde benadering van het onroerend erfgoed

Er is een onvoldoende integrale en geïntegreerde benadering van onroerend erfgoed. Het is, zoals al vermeld, zeer positief dat de bestaande versnipperde wetgeving wordt samengebracht en dat het begrip onroerend erfgoed wordt geïntroduceerd, maar de integratie gaat niet ver genoeg.

Onvoldoende wisselwerking onroerend erfgoed en ruimtelijke ordening

De heer *Filiep Loosveldt* had vanuit strategisch oogpunt meer visie verwacht betreffende de wisselwerking tussen onroerend erfgoed en ruimtelijke ordening. De afstemming gebeurt eerder op een ad-hocbasis. Het is positief dat een onroerenderfgoedrichtplan wordt beschouwd als een sectoraal voorstel voor RUP's. Er is evenwel geen betrokkenheid voorzien van doelgroepen, eigenaars of andere beleidsdomeinen. Positief is ook dat erfgoedlandschappen kunnen worden afgebakend in een RUP en dat een gehele of gedeeltelijke wijziging of opheffing van beschermingsbesluiten via een gewestelijk RUP kan omwille van het algemeen belang.

Archeologie

Er werd al uitgebreid over archeologie geadviseerd, maar een aantal zaken werd niet overgenomen. In de eerste lezing waren de SERV en de SARO positief over de mogelijkheid om een archeologieattest af te leveren nadat een definitieve vergunning is afgeleverd, maar voor de start van de werken. Die optie werd verbazend genoeg echter geschrapt. Er moet nu toch een archeologieattest zijn voor de indiening van de aanvraag. Het is onduidelijk waarom dit veranderd werd.

De SARO had, samen met andere adviesraden, meer eenvoud verwacht in de uitwerking van de procedure. Het archeologisch vooronderzoek is complex en te omslachtig. Er is een erkenning als archeoloog die noodzakelijk is om te kunnen werken. Er zal een code van goede praktijk zijn, er moet een archeologienota worden opgesteld, die moet worden gemeld en bekrachtigd en dan moet er nog een archeologierapport en een verslag worden gemaakt.

Over het archeologisch solidariteitsfonds is er één artikel waaruit weinig financieel engagement blijkt vanwege de Vlaamse overheid. Hierover zou er een duidelijker engagement mogen zijn. De inwerkingtreding van het luik archeologie wordt gekoppeld aan de vaststelling van een lijst van erkende archeologen. Dit zal de operationalisering niet ten goede komen. Er is een code van goede praktijken nodig. De gebieden waar geen archeologische zones verwacht worden, moeten worden afgebakend. De premies, fondsen en uitvoeringsbesluiten moeten worden geoperationaliseerd. Er zou alleszins een volledig operationeel kader moeten zijn alvorens het decreet in werking treedt.

Onvoldoende aandacht voor maatschappelijk draagvlak

Een belangrijk punt dat ook in de resolutie van het Vlaams Parlement aan bod komt, is de noodzaak van voldoende aandacht voor een groot maatschappelijk draagvlak. Bij de inventarisaties blijkt dat de bevolking de mogelijkheid heeft om opmerkingen in te dienen in het kader van een openbaar onderzoek. In tegenstelling tot andere openbare onderzoeken, worden die opmerkingen beperkt tot feitelijkheden. Het is belangrijk om te weten waarom iets op een inventaris is geplaatst en in welke mate die criteria al dan niet kunnen worden betwist. Hetzelfde geldt voor de onroerenderfgoedrichtplannen die de visie zouden moeten zijn vanuit het onroerend erfgoedbeleid. Daarover is er geen overleg geweest, zelfs niet met de stakeholders. Een aantal bestaande instrumenten voor schadevergoeding verdwijnen, zoals de aankoopplicht en de schade voor minwaarde. Dit zal een negatieve invloed hebben op het wenselijke maatschappelijke draagvlak.

Vraag naar volwaardige strategische advisering

Naast de SARO worden er drie commissies in het leven geroepen: de VCOE, de Vlaamse Heraldische Raad en de Vlaamse Commissie voor Varend Erfgoed. Er is bepaald dat het secretariaat van die commissies wordt uitgeoefend door het secretariaat van de SARO. In de resolutie van het Vlaams Parlement was vermeld dat een technische adviescommissie voor onroerend erfgoed onder de SARO zou worden opgericht. In het ontwerp van decreet zelf is geen duiding te vinden over de toekomstige relatie tussen beide. In de memorie van toelichting is opgenomen dat de SARO strategisch werkt en de VCOE eerder technisch. De uitwerking van een secretariaat gaat praktische problemen geven. Het personeel van de SARO wordt vanuit de eigen rechtspersoonlijkheid betaald. Het is niet duidelijk hoe dit secretariaat moet instaan voor een aantal andere commissies. Hoe gaan die raden zich positioneren ten opzichte van de SARO? Hoe moet het als de drie raden plots een beroep doen op de secretaris en de twee medewerkers van de SARO?

Er zou eerst doordacht moeten worden bekeken hoe de wisselwerking kan verlopen, te meer daar de drie commissies en de SARO belangrijk zijn voor de verdere operationalisering van het ontwerp van decreet.

1.2. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer *Wilfried Vandaele* verwijst naar de opmerking dat de inspraak van de burger beperkt wordt tot feitelijkheden in het openbaar onderzoek. Hij veronderstelt dat ervan wordt uitgegaan dat de burger niet de kennis heeft om te beoordelen of zijn pand erfgoedwaarde heeft. Hij is voorts verwonderd over de nogal verkrampde reactie over de nieuwe taken voor het secretariaat. Het zou beter zijn om enige ambitie te tonen en deze kans met beide handen aan te grijpen.

De heer *Bart Caron* stelt vast dat de regels inzake archeologie sinds de eerste versie van het ontwerp van decreet grondig gewijzigd zijn. Voor de stedenbouwkundige vergunningen werd de logica van uitsluitingen naar vrijstellingen omgezet en gescheiden van de verkavelingsvergunningen. Heeft de SARO deze wijziging al bekeken en wat is zijn standpunt?

De spreker is ervan overtuigd dat de SARO een belangrijke adviserende rol moet blijven spelen op het strategische vlak. De uitgebrachte adviezen zijn zeer duidelijk en ze zijn ook van een hoog niveau. Het zou goed zijn dat de vroegere KCML en de nieuwe technische advisering zo goed mogelijk zouden aansluiten bij de strategische advisering. Het is een gelegenheid om de personele ondersteuning en de deskundigheid van de SARO te verhogen. De heer Caron zal mee aandringen op voldoende ondersteuning, ook om de afstemming te maximaliseren. Volgens het lid is dit een win-winsituatie.

De heer *Dirk Van Mechelen* vindt het opmerkelijk dat er bij de uiteenzetting vier slides werden getoond met eenmaal het woord onevenwichtig en driemaal het woord onvoldoen-

de. Dit wijst erop dat wellicht verdere bezinning over het ontwerp van decreet nodig is. De uitwerking van de hoofdstukken, onder meer over handhaving en financiering, is op zijn minst onevenwichtig. Geld is een belangrijke factor in de erfgoedsector. Hoe ziet de SARO het archeologisch solidariteitsfonds? Dit was in het verleden de achillespees waarover in de sector nauwelijks een akkoord kon worden bereikt. Op een bepaald moment stond men zeer dicht bij een soort BOFAS-regeling. Heeft de SARO daarover zelf een voorstel voor uitgewerkt of een visie over hoe dat zou kunnen worden gerealiseerd?

De heer *Lode Ceyssens* merkt op dat de procedure rond archeologie als te omslachtig wordt omschreven. Hij leidt uit het betoog af dat de bekrachtiging van de archeologienota voor de SARO een stap te veel is in de procedure. Of bedoelt men dat de hele procedure anders kan? En zo ja, zijn er suggesties om de procedure te vereenvoudigen?

Mevrouw *Mercedes Van Volcem* begrijpt uit het voorgaande dat vooral de N-VA-fractie voorstander is van de beperking van de inspraak van de burger tot feitelijkheden bij de inventarisaties in het kader van een openbaar onderzoek. Zij schrikt wat van het standpunt dat een eigenaar geen kennis van zaken kan hebben over de erfgoedwaarde van het pand. Zelfs indien dit zo zou zijn, dan belet niets hem toch om een deskundige te raadplegen? Niet alles wat op de lijst staat, is in se waardevol. Soms werd een gebouw bij twijfel toch op de lijst geplaatst. Er is nu eenmaal een cultuur van een zekere angst voor sloop. De spreker is voorstander van een tegensprekelijke procedure. Ze verwijst naar een concreet geval waarbij de hogere overheid stelde dat een bouwvallige boerderij niet mocht worden afgebroken. Het gevolg was dat die boerderij op een eiland stond waarrond er werd gebouwd. Er zijn toch ook andere noden in de samenleving, zoals betaalbaar wonen. Momenteel zijn de lasten alleen voor de eigenaar en de lusten voor de gemeenschap. Er moet daar meer evenwicht in komen.

Zijn er buitenlandse voorbeelden van reglementeringen zoals planschade, renovatiesubsidies of procedures ter betwisting van de beslissing van de betrokken ambtenaar?

1.3. Antwoorden

Wat betreft inventarisatie en maatschappelijk draagvlak rijst volgens de heer *Filiep Loosveldt* de vraag hoe dat in te vullen. Wanneer iets op een inventarislijst wordt gezet en dit heeft rechtsgevolgen, dan is het belangrijk om te weten waarom het op die lijst werd geplaatst. Het mag niet alleen over feitelijkheden gaan maar ook over inhoudelijke zaken. Hij vergelijkt het met een belastingaangifte. De burger kan daar tegen bezwaren hebben en een bezwaarschrift indienen, vaak na beroep op een fiscaal deskundige. De betrokkene moet een aantal middelen krijgen om zich te kunnen verweren.

Wat betreft de relatie SARO en technische adviescommissies benadrukt de heer Loosveldt dat de SARO zeker ambitieus is en tot een goede ondersteuning en samenwerking wil komen. Men moet evenwel realistisch zijn; het louter voorzien in een secretariaatsfunctie is onvoldoende om de ambitie te realiseren van een coherente en geïntegreerde adviesverlening op strategisch niveau in overleg met het technische luik. De heer Loosveldt neemt nota van de steun om dit verder uit te klaren. Hij roept op om het zo operationeel mogelijk te maken en niet alleen te kijken naar het gedeelde secretariaatswerk.

Wat archeologie betreft, was de vrijstelling ook al in de eerste lezing opgenomen. De SARO heeft zich daar niet in detail over uitgesproken. In verband met de procedure wordt de bekrachtiging inderdaad als een stap te ver gezien. Mogelijke alternatieven werden niet onderzocht. Er werd enkel vastgesteld dat het soepeler kan worden geregeld. Er zijn voldoende middelen om in te grijpen, de bekrachtiging is daarvoor niet nodig.

Het archeologiefonds beslaat één artikel. Bij de eerste lezing werd er gemeld dat dit nog verder ging worden uitgewerkt in overleg met de sector. Daarover werd sindsdien echter niets meer vernomen. Binnenkort volgt er een advies van de SARO over de conceptnota over het uitvoeringsbesluit. Ook daarin is het archeologiefonds opgenomen. De voorzitter van de SARO wenst nog geen uitspraken te doen over standpunten die nog moeten worden gevalideerd door de raad. Het advies zal na 27 maart 2013 worden bekendgemaakt.

De heer Loosveldt stipt tot slot nog aan dat er door de SARO geen opzoekingen werden gedaan naar buitenlandse voorbeelden.

- 2. KCML: de heren Godfried Bekaert, voorzitter, Rutger Steenmeijer, waarnemend onder-voorzitter afdeling Monumenten, Stads- en dorpsgezichten, Marc Antrop, ondervoorzitter afdeling Landschappen, en Luc Bauters, ondervoorzitter afdeling Archeologie**

2.1. Inleidende uiteenzettingen

Geïntegreerd decreet

De heer *Godfried Bekaert* stelt dat de KCML de integratie van de regelgeving in één ontwerp waardeert en in het spoor daarvan bijkomend pleit voor een enkele inventaris. Hij treedt de vorige spreker bij dat er nog veel geregeld moet worden in de uitvoeringsbesluiten, maar vindt de belofte positief dat zowel de SARO als de KCML betrokken zullen worden bij de redactie ervan.

Onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten

Het is goed dat de verantwoordelijkheid voortaan dichterbij de burger ligt, waardoor het draagvlak voor onroerend erfgoed groter kan worden. De vraag is wel of de gemeenten daartoe over voldoende middelen en expertise beschikken en of zij de objectiviteit kunnen garanderen. Het is ook belangrijk dat het afwegingskader overal gelijk is, zodat er een gelijke behandeling is. Mogelijk problematisch in landelijke gebieden is dat de erkenning als onroerenderfgoedgemeente een voorwaarde is voor de oprichting van een onroerenderfgoeddienst. Voldoende controle en evaluatie door het agentschap of de visitatiecommissie is in elk geval nodig.

Financiering

Wat de financiering betreft, zijn het behoud van het premiestelsel en de mogelijkheid van projectsubsidies en de mogelijkheden van een archeologisch fonds pluspunten. De KCML is een groot voorstander van beheersovereenkomsten inzake onroerend erfgoed, op voorwaarde dat ze goed afgestemd zijn met andere vormen van beheersovereenkomsten. Ook inzake de financiering valt er nog veel te regelen en blijven er vragen bij de manier waarop de wellicht niet toenemende middelen zullen worden verdeeld over meer partners. Verder onderstreept de KCML het belang van onderhoud, niet alleen omdat restauratie duurder is, maar ook omwille van het behoud van de authenticiteit en de erfgoedkenmerken. Zij betreurt dat het ondersteunen en erkennen van erfgoedverenigingen niet in het ontwerp van decreet is opgenomen.

Inventaris

Wat de vaststelling van de inventaris betreft, pleit de heer Bekaert ervoor om de rol van de VCOE niet te beperken tot feitelijkheden na het openbaar onderzoek, maar haar al in het voortraject te betrekken.

Wetenschappelijk onderzoek

Wetenschappelijk onderzoek moet voor alle aspecten van het onroerend erfgoed geregeld worden en niet alleen voor de archeologie, en opgenomen in de codes van goede praktijk

voor onroerenderfgoedondernemers. Ook onderzoek naar bijvoorbeeld energiebesparende innovatie is belangrijk. De spreker vraagt daarbij aandacht voor voldoende middelen.

VCOE

Het is positief dat met de VCOE een onafhankelijke, technisch-wetenschappelijke adviescommissie behouden blijft en dat de nood aan diverse en gespecialiseerde expertise erkend wordt. De KCML is wel bezorgd over haar verhouding tot de expertcommissie, de loskoppeling van het agentschap en integratie in de SARO, de onafhankelijkheid van de experts uit het middenveld, en de definitie van ‘feitelijkheden’ in de behandeling van bezwaren.

Voorbeeld – Noodzakelijke expertise voor de afdeling Landschappen

Tot slot toont de heer Bekaert als voorbeeld nog een dia met de expertise die, op basis van een eerste denkoefening, volgens de tweede afdeling van de KCML nodig zal zijn in de toekomstige VCOE.

Afdeling 1 – Monumenten, stads- en dorpsgezichten

De heer Rutger Steenmeijer merkt op dat stads- en dorpsgezichten opnieuw in het ontwerp van decreet zijn opgenomen. Omwille van de strakke houding van de Raad van State, suggereerde de KCML om te voorzien in een decretale verankering van het toestaan van gedeeltelijke sloop binnen een beschermd stads- en dorpsgezicht, wanneer die de erfgoedwaarden niet aantast. Daar is nu in het ontwerp van decreet rekening mee gehouden.

De KCML is van mening dat deze aangelegenheid moet ingepast worden in het Verdrag van Firenze van 2000. In een advies van de KCML van september 2010 wordt landschap gedefinieerd als “een gebied, zoals dat door mensen wordt waargenomen, waarvan het karakter bepaald wordt door natuurlijke en/of menselijke factoren en de interactie daartussen”. Het verdrag is “van toepassing op het gehele grondgebied van de partijen en heeft betrekking op natuurlijke, rurale, stedelijke en perifere stedelijke gebieden. (...) Het betreft landschappen die als zeer waardevol beschouwd kunnen worden, maar ook doorsnee of aangetaste landschappen.”.

In het ontwerp van decreet echter wordt het landschap nog steeds gedefinieerd als “een deel van het grondgebied” en een “cultuurlandschap”, met andere woorden als een begrensde grondoppervlakte met een geringe dichtheid van bebouwing. Deze moeilijk af te bakenen definities zijn in tegenspraak met de conventie en reduceren landschapszorg tot een beleid inzake sectoraal bepaalde gebieden. Stedelijke landschappen worden niet expliciet vermeld. De integrale benadering van het landschap die door deze conventie wordt vooropgesteld, wordt niet ondersteund door concrete voorstellen om de actuele toestand te verhelpen.

De KCML vindt het positief dat voor gedeeltelijke sloop van een beschermd monument of voor het optrekken, plaatsen of herbouwen van een gebouw of constructie in een beschermd stads- of dorpsgezicht die de erfgoedwaarde niet wezenlijk aantast, een toelating of vergunning vereist is, ook als het onroerend goed niet beschermd is maar wel in de inventaris vermeld. Het ontwerp van decreet spreekt in artikel 4.1.10 wel weinig genuanceerd over “het verwijderen van onroerend goed” in de plaats van “het verbouwen zonder verlies van erfgoedkenmerken”.

De spreker wijst erop dat talloze waardevolle panden verdwenen door de bedenkelijke kwaliteit van de rapportering over gewestplanzones met bijzondere culturele, historische en esthetische waarde, zoals recent nog in het Antwerpse Klapdorp. Hij onderstreept dat de erfgoedtoets met zorg uitgevoerd moet worden door onafhankelijke deskundigen. De definitie van archeologisch onderzoek in het ontwerp van decreet kan perfect ook op bo-

vengrondse archeologie slaan. Parallel met preventieve archeologie kan men spreken van bouwhistorisch onderzoek en preventieve monumentenzorg. Met een kwaliteitsvolle erfgoedtoets zal een goed onderbouwd rapport meer zekerheid bieden over de wenselijkheid van verbouwing of sloop. Voor onroerende goederen op de vastgestelde inventaris zal de vraag om tot bescherming over te gaan beter gemotiveerd kunnen worden.

De heer Steenmeijer betreurt dat de opname in de inventaris voornamelijk gebaseerd is op uitwendige erfgoedkenmerken, zeg maar gevelinventarisatie. Daardoor blijven in historische stadskernen alleen de gevels aan de straatzijde behouden, terwijl de achterliggende, vaak bijzonder waardevolle relictten verloren gaan. Daar komt bij dat het dikwijls gaat om bouwpercelen van minder dan 300 m², waarvoor geen bodemarcheologisch onderzoek verplicht is. De spreker houdt daarom een pleidooi voor de opname in het ontwerp van decreet van de bouwblokinventarisatie, die in 's Hertogenbosch sinds vijftientig jaar zorgt voor een planmatig beheer van de stadskern. In Vlaanderen werden er al twee studiedagen aan gewijd en is er beperkt onderzoek rond gebeurd in Oudenaarde, Gent, Maaseik en rond de Grote Markt in Brussel.

Goede erfgoedzorg vereist een grondige kennis van stedelijke structuren en gebouwen. Hiervoor dienen hanteerbare inventarissen van het gehele bouwbestand van binnensteden te worden opgemaakt, met aandacht voor de structuur van bebouwing en ondergrond en hun onderlinge samenhang. Op die manier kan met zekerheid worden bepaald wat voor sloop in aanmerking komt en wat behouden moet blijven. Dat is belangrijk voor zowel particulieren als projectontwikkelaars. De kennis over wat we niet zien, zowel bovengronds als ondergronds, leert ons meer over de kenmerken van het stadsweefsel en zijn evolutie. Gemeentelijke diensten kunnen hierbij, begeleid door het Agentschap Onroerend Erfgoed, dankbaar werk leveren. Bouwblokinventarisatie levert basismateriaal om een goede ruimtelijke planning en een zorgvuldig beheer van de historische stadskernen te garanderen.

Afdeling 2 – Landschappen

De heer *Marc Antrop* merkt op dat het bij landschappen niet gaat om tastbare objecten, maar om gebieden die door verschillende eigenaars gebruikt worden. In wezen gaat het om gebieden die slechts 16 percent van het Vlaamse grondgebied omvatten, de zogeheten ankerplaatsen uit de landschapsatlas. De spreker wijst er in dat verband op dat de actualisering van de atlas uit 2004, die opgewaardeerd werd op kadasterniveau, nog moet worden geïmplementeerd.

Hij bevestigt dat de Europese Landschapsconventie over alle landschappen gaat en niet alleen de rurale. Het ontwerp van decreet neemt de Europese definitie over en rept er vervolgens met geen woord meer over. In de plaats wordt het begrip cultuurlandschappen gebruikt, wat overeenkomt met de definitie van landschap uit het huidige decreet. Het ontwerp van decreet voldoet dan ook niet aan de transversale en holistische benadering van de conventie, hoewel dat nochtans mogelijk is, gezien het door alle betrokken ministers is ondertekend.

De spreker wijst er voorts op dat de laatste tien jaar geen landschappen meer werden beschermd in de zin van een bebouwd goed. Deze benadering is vervangen door het spoor van de erfgoedlandschappen in verschillende fasen. Merkwaardig daarbij is dat de procedure na een aanvankelijke vaststelling van ankerplaatsen in de inventaris en de opstelling van een modeldossier, in de tweede fase wordt voortgezet als ruimtelijke planning. Als gevolg daarvan dreigt de handhaving van waarden door de erfgoedsector in gevaar te komen, met fragmentering als resultaat. De KCML pleit daarom voor typevoorschriften en gebiedspecifieke bijzondere voorschriften in de RUP's.

Afdeling 3 – Archeologie

De heer *Luc Bauters* legt uit dat binnen de archeologische monumentenzorg het onderscheid wordt gemaakt tussen het behoud van de informatiedragers en, indien dat niet mogelijk is, dat van de inhoud van de informatie. Dat laatste moet gebeuren via wetenschappelijke methodes als opgraven. Als preventieve behoudsacties noemt hij beschermen en behouds- en beheersmaatregelen zoals de vastgestelde inventaris. Hij waarschuwt wel dat het grootste deel van het archeologisch erfgoed, dat onzichtbaar onder de grond zit, onbekend is. Daarom zijn ook actieve acties nodig, zoals de meldingsplicht bij vondsten, het archeologisch vooronderzoek bij ingrepen in de bodem volgens oppervlaktecriteria, de opgravingsplicht bij vernieling (met financiering), wetenschappelijke kwaliteitseisen bij uitvoering – er kan immers slechts eenmaal worden opgegraven – en een volledig traject met vooronderzoek, opgraving, rapportering, wetenschappelijke verwerking, publicatie en publiekswerking en deponering.

De meeste elementen daarvan zitten in het ontwerp van decreet, erkent de spreker. Hij is zich, wat de oppervlaktecriteria betreft, bewust van de spanning tussen wat archeologisch wenselijk is en wat maatschappelijk haalbaar is, en geeft daarbij het voorbeeld van de historische steden. Kwaliteitseisen zijn moeilijk te definiëren en het gevaar van checklist-archeologie loert om de hoek. Het genoemde traject komt slechts gedeeltelijk in het ontwerp van decreet aan bod, al voegt de conceptnota daar de depots, het wetenschappelijk onderzoek en de publiekswerking aan toe, maar daarvoor blijft het wachten op de uitvoeringsbesluiten. Het is weliswaar niet gemakkelijk om de juridische eis van gelijkberechtiging te verzoenen met de wetenschappelijke benadering, die sitegericht is.

De heer *Bauters* vat samen dat het ontwerp van decreet vooral organiseert en verduidelijkt wat nu ook al bezig is. Nu al wordt gewerkt in de geest van Malta. De criteria worden nu ook al gebruikt, zij het minder systematisch. De vastgestelde inventaris is wel nieuw, maar in de praktijk zijn er ook nu al strengere normen voor gekende sites. Gevolg is dat de KCML geen toename van onderzoek verwacht en dus ook geen toename van kosten. De regeling wordt vooral duidelijker en transparanter. Het vergunningenstelsel wordt administratief vereenvoudigd en het archeologiefonds is nieuw. Er zal in de archeologische praktijk weinig veranderen maar de regelgeving verbetert, concludeert de spreker.

2.2. Vragen en opmerkingen van de leden

Mevrouw *Mercedes Van Volcem* verdedigt de implementatie van de Europese Landschapsconventie via RUP's. Het openbaar onderzoek laat immers toe de bevolking te betrekken in de waardering van het onroerend erfgoed.

Het volstaat niet om gemeenten aan te moedigen, zoals het ontwerp van decreet dat doet. Mevrouw *Van Volcem* dringt erop aan dat de Vlaamse overheid meer middelen uittrekt dan alleen voor monumentensubsidies en herwaarderingsplannen. De Vlaamse overheid zou zoals de stad Amsterdam in debat moeten gaan met de bevolking over de consequenties op verschillende terreinen van de bescherming van cultuurhistorische waarden. Ruimtelijke planning is een goed instrument om die ruime blik te realiseren. Wat is het standpunt dienaangaande van de KCML?

De heer *Wilfried Vandaele* wijst erop dat de stad Amsterdam alleen al meer beschermde monumenten heeft dan heel Vlaanderen. Daarmee is al veel gezegd.

De heer *Bart Caron* vraagt welke methode de KCML uiteindelijk de beste vindt voor landschapszorg. Verder vraagt hij of de archeologische oppervlakenormen niet te ruim zijn in gebieden met een hoge densiteit van waardevol erfgoed zoals bepaalde steden. Welke onderdelen van het ontwerp van decreet zijn voldoende degelijk om als een verbetering ten opzichte van de bestaande regeling te worden beschouwd?

De heer *Dirk Van Mechelen* memoreert dat de erfgoedlandschappen zorgden voor een symbiose van erfgoed en ruimtelijke ordening, zowel wat beleid als wat uitvoering betreft. Ze weer uit elkaar halen zal tot problemen leiden. Of denkt de KCML dat de onroerend-erfgoedrichtplannen meer garanties geven?

De heer *Lode Ceyssens* merkt op dat de heer Bauters tot de conclusie kwam dat er in de praktijk weinig verandert wat archeologie betreft. Hij vraagt of de KCML het ontwerp van decreet dan eigenlijk overbodig vindt, afgezien van de afstemming van procedures.

Mevrouw *Karin Brouwers* hoopt dat de KCML de opmaak van de bouwblokinventaris als een opdracht ziet van de steden en gemeenten en niet van Vlaanderen. Wat wordt er eenvoudiger aan het archeologische vergunningstelsel?

2.3. Antwoorden

De heer *Marc Antrop* antwoordt dat landschappen per definitie aan verandering onderhevig zijn. De oude notie van fixerende bescherming is alleen van toepassing op heel kleine elementen. Bij gebieden met een eigen, herkenbaar karakter moet bescherming de vorm aannemen van sturing van die dynamiek. Erfgoedlandschappen wilden dat, ingebed in de ruimtelijke ordening, garanderen. Dat de meeste mensen en zelfs de gemeenten, erfgoedlandschappen blijven zien (en afwijzen) als een slukse bescherming, is ten onrechte. Maar het ontwerp van decreet brengt wel een reëel gevaar met zich mee door toe te laten dat ook een deel van een ankerplaats via een RUP als erfgoedlandschap erkend wordt, waardoor de rest vervalt en fragmentering optreedt.

Op vraag van de heer *Bart Martens*, legt de heer *Marc Antrop* uit dat hij met minimale basiszorg voor landschappen een lijst van de belangrijke factoren bedoelt waarmee rekening moet worden gehouden als men binnen de regels van de ruimtelijke ordening iets wil doen voor om het even welk landschap, stedelijk of ruraal. Dat lukt niet met een erfgoedrichtplan omdat dat alleen slaat op de afgebakende 16 percent, ook al zou men daar veel meer mee kunnen doen dan nu wordt gedacht. Het enige wat het ontwerp van decreet daar thans over zegt is dat dossiers over ankerplaatsen worden erkend als onroerenderfgoedrichtplan en dus als model zouden kunnen dienen, maar verdere invulling en gebruik moeten nog gebeuren. Die dossiers bevatten een beschrijving van de basiswaarden, de ruimtelijke vertaling en een aantal aanbevelingen voor toekomstig beheer.

De heer *Luc Bauters* antwoordt dat de toepassing van de oppervlaktenormen op Tongeren en Gent leert dat een derde van de percelen onder het minimum van 300 m² valt. In elk geval blijft in de historische steden nog altijd de vondstmeldingsplicht bestaan als noodoplossing. Het archeologisch onderzoek veralgemenen zou ideaal zijn, maar lijkt niet haalbaar, noch administratief, noch wat uitvoering en maatschappelijke steun betreft. De spreker verwacht ook dat de maatregel van de excessieve kosten problemen kan oplossen en hoopt dat dit wordt uitgewerkt in de uitvoeringsbesluiten. Tot slot wijst hij er nog op dat er in de praktijk weinig verandering is. Hij bevestigt dat het ontwerp van decreet nodig is omdat de huidige archeologische regelgeving erg diffuus is. Als voorbeeld van administratieve vereenvoudiging noemt hij de lijst van erkende archeologen.

De heer *Rutger Steenmeijer* argumenteert dat voorafgaand onderzoek naar wat bewaard moet blijven in bouwblokken, juist meer ruimte creëert voor leefbaarheid. Hij onderstreept dat bouwblokinventarisatie zowel in steden als in dorpen nodig is om de bestaande, fijnmazige weefsels te beschermen tegen systematische en ondoordachte schaalvergroting. Ook hij vindt 300 m² een slechte oppervlaktenorm. Als men van structuren uitgaat, kan eender welke oppervlakte relevant zijn.

3. BVS: de heer Olivier Carrette, afgevaardigd bestuurder

3.1. *Inleidende uiteenzetting*

De heer *Olivier Carrette* legt uit dat de BVS als beroepsvereniging van de vastgoedsector de Vlaamse verkavelaars, investeerders en projectontwikkelaars vertegenwoordigt.

Inventarissen onroerend erfgoed

De BVS verkiest, met het oog op de rechtszekerheid, de raadpleegbaarheid op het niveau van kadastrale percelen boven een algemeen plan. Dat die opname belangrijke rechtsgevolgen heeft, brengt voor de overheid bovendien een informatieplicht ten opzichte van de burger met zich mee. Bij de opmaak van notariële akten volstaat een verwijzing in de plaats van de opname van het volledige hoofdstuk 4. Essentieel in dit verband is ook de invoering van een normaal bezwaarrecht tijdens het openbaar onderzoek.

Archeologie

Wat de archeologie betreft, is voor de leden van de BVS de voorspelbaarheid van de kosten een essentieel element. De spreker pleit daarom voor transparantie en efficiëntie. De code van goede praktijk en de financiële impactanalyse blijven open vragen. Verder vraagt de vereniging proactiviteit door de opname van de archeologienota in een ruimtelijk uitvoeringsplan. De ruimtelijke bestemmingsplannen vormen immers de noodzakelijke eerste stap om verkavelings- en stedenbouwkundige vergunningen af te leveren.

In de plaats van een algemene verplichting, wenst de BVS een doelgerichte verplichting voor de archeologienota, met name voor percelen die zijn opgenomen in de inventaris van archeologische zones. De BVS wil ook dat de keuzemogelijkheid voor de indiening van de nota – ofwel ter gelegenheid van de aanvraag van de stedenbouwkundige vergunning, ofwel voor de uitvoering van grondingrijpende werken – behouden blijft.

De procedure, enkel en alleen voor archeologie, die bestaat uit een archeologisch vooronderzoek, meldingsplicht, archeologienota door een erkend archeoloog, bekrachtiging van de archeologienota door het agentschap, eventuele opgravingen, archeologierapport plus eindverslag, is zwaar, tijdrovend en duur. Daarnaast zijn er nog tal van andere verplichtingen. De maat is vol voor de vastgoedsector. Er zijn nu al te veel administratieve verplichtingen en als men wil dat er in Vlaanderen nog wordt geïnvesteerd, moet daar iets aan worden gedaan. Niet alleen dreigen de ondernemingen hun activiteiten te verplaatsen naar Wallonië of het buitenland, maar ook betaalbaar wonen zelf komt in gevaar.

De BVS stelt als administratieve vereenvoudiging de al vermelde beperking van de archeologienota tot geïnventariseerde zones voor. Het heeft geen zin om kostprijsverhogende maatregelen op te leggen zonder objectieve verantwoording. Naar analogie met de procedure voor de risicogronden in het Bodemdecreet, waarbij enkel oriënterend bodemonderzoek nodig is ingeval van risicogronden, zou enkel een archeologienota kunnen worden opgelegd in de archeologische zones zoals opgenomen in de inventaris. Voor de werken en handelingen in uitvoering van de archeologienota zijn de voorspelbaarheid van de kosten en de redelijkheid ten opzichte van de vergunde handelingen belangrijk, evenals maximumtermijnen voor archeologische opgravingen, de duurtijd van het archeologisch onderzoek en de opschorting van de vervaltermijnen van de stedenbouwkundige en verkavelingsvergunning. Ook de inwerkingtreding en de overgangsmaatregelen zijn belangrijk. Er is sprake van een code van goede praktijken en van uitvoeringsbesluiten, maar die zijn er nog niet. Er is wel een conceptnota maar die moet worden verduidelijkt.

Er is volgens de heer Carrette nood aan een werkbaar decreet. Decreten zijn al te vaak onwerkbaar in de praktijk, met noodzakelijke aanpassingen tot gevolg.

Financiering onroerenderfgoedzorg

De BVS is alleen voorstander van verplichte toetreding tot het archeologiefonds als iedereen meedoet, maar de publieke sector zegt daar geen middelen voor te hebben en daarom opteert de BVS voor keuzevrijheid. Het is positief dat dit ook zo werd opgenomen in het ontwerp van decreet. Ook de premie voor buitensporige kosten is een goede zaak, maar het toepassingsgebied moet worden veralgemeend tot de professionele bouwheren en de verkavelaars. De conceptnota moet op dit punt aangepast worden.

Daarnaast pleit de BVS voor de invoering van premies bij langdurig archeologisch onderzoek en het behoud van de koopplicht en van de vergoeding wegens waardevermindering.

Conclusie

De heer Carrette stipt aan dat Vlaanderen één van de weinige groeiregio's in Europa is. Dat moet worden gekoesterd. De behoefte aan woningen zal sterk stijgen ingevolge een ongeziene demografische groei. Dat moet opgevangen worden en dat moet gelinkt worden aan betaalbaar wonen. Voor betaalbaar wonen kan de private sector alleen niet instaan, ook de publieke sector is nodig. Allen focussen op stadsvernieuwing zal niet volstaan, men zal ook de buitengebieden moeten aanspreken.

Archeologie is belangrijk, maar er zullen politieke beslissingen nodig zijn om ervoor te zorgen dat wonen betaalbaar blijft. Een globale aanpak zal nodig zijn.

3.2. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer *Wilfried Vandaele* merkt op dat het over onroerend erfgoed gaat en dat de discussie daartoe beperkt moet blijven. Hij vindt dat het, uiteraard waardevolle, streven naar betaalbaar wonen erfgoedzorg niet uitsluit en pleit voor enige nuance.

Mevrouw *Mercedes Van Volcem* peilt naar de economische impact van het ontwerp van decreet op de bouwsector en meer bepaald op de prijs van woningen.

De heer *Bart Caron* deelt de zorg voor duidelijkheid en snelle procedures, maar op voorwaarde dat daarmee geen afbreuk wordt gedaan aan de principes van het archeologisch onderzoek. Zou het niet veel rechtvaardiger zijn de eventuele kosten die aan een archeologische vondst verbonden zijn, verplicht te verdelen over alle Vlamingen, met andere woorden een solidariteitsfonds met voor iedereen een zeer kleine bijdrage? Op die manier wordt het risico verdeeld, zoals bij de ziekteverzekering.

De heer *Dirk Van Mechelen* wil weten over welke essentiële punten de sector volgens de BVS niet gevolgd werd. De gesuggereerde opschorting van termijnen lijkt hem alvast billijk. Hoe ziet de BVS de financiering van een archeologisch onderzoek als ze de verplichte deelname aan een fonds afwijst?

Mevrouw *Mercedes Van Volcem* signaleert een recente rechterlijke uitspraak die de archeologische zorg een plicht van de overheid noemt vanaf een termijn van dertig dagen. Zij vindt dat ook logisch. De kosten van wat ten goede komt aan de gemeenschap, moeten in de begroting worden opgenomen. Hoe staat de BVS daar tegenover?

3.3. Antwoorden

De heer *Olivier Carrette* geeft enkele voorbeelden van bijkomende kosten door archeologisch onderzoek die een jaar geleden al in de commissie werden getoond: 300.000 euro voor een procedure van negentien maanden in Gent, 370.000 euro voor dertien maanden in Leuven, 266.000 euro voor dertien maanden in Antwerpen. In dat laatste geval verhoogde de kostprijs per appartement 4000 tot 5000 euro.

Hij bevestigt dat de BVS wel degelijk voorstander is van financiering via een verplichte, algemene regeling, op voorwaarde echter dat ook de overheid meedoet. Zonder deelname van de publieke sector moet er keuzevrijheid zijn.

Er is onvoldoende rekening gehouden met het standpunt van de vastgoedsector tijdens de opeenvolgende wijzigingen. Het ontwerp van decreet zoals het nu voorligt, ziet er helemaal anders uit dan de tekst van anderhalf jaar geleden. Zo blijft er onduidelijkheid over de code van goede praktijk, over de uitvoeringsbesluiten, de overgangsmaatregelen en de termijnen. Er zijn dus blanco pagina's en het is spijtig dat die pas achteraf worden ingevuld. Waarom kan er niet op een pragmatische manier worden gewerkt door de uitvoeringsbesluiten met de sector te bespreken?

Tot slot herhaalt de heer Carrette dat een redelijke toepassing van de archeologische verplichtingen in het ontwerp van decreet moet worden opgenomen, met financiële tegemoetkomingen ingeval van buitensporige termijnen. Hij is het met mevrouw Van Volcem eens dat daarvoor dan ook ruimte moet worden gemaakt in de begroting.

4. VCB: de heer Marc Dillen, directeur-generaal

Algemene beschouwingen

De heer *Marc Dillen* pleit in het algemeen voor een doorlichting van het ontwerp van decreet op de doelgerichtheid van de artikelen. Hij denkt dat met kleine ingrepen ook het draagvlak voor het ontwerp van decreet vergroot kan worden. De spreker begrijpt dat het beoordelen van erfgoedwaarden een gespecialiseerde materie is, maar dat neemt niet weg dat er ook rekening moet worden gehouden met het maatschappelijk draagvlak en de eigenaarsbelangen via het openbaar onderzoek.

Als algemene observaties vermeldt de heer Dillen voorts de verregaande delegatie van bevoegdheid aan de Vlaamse Regering en aan het agentschap, de onevenwichtigheid in de uitwerking van de verschillende hoofdstukken, de onvoldoende aandacht voor het maatschappelijk draagvlak en de eigenaarsbelangen, en de uitbreiding van de vroegere definitie van beschermd goed.

De onduidelijkheid over heel wat elementen, die nog moeten ingevuld worden in uitvoeringsbesluiten, leidt tot onzekerheid en tot een getrapte inwerkingtreding over diverse jaren. Sommige regels worden in zeer algemene bewoordingen geformuleerd, andere worden detaillistisch uitgewerkt. Wat betreft het maatschappelijk draagvlak signaleert de spreker de ongelijke behandeling van cultuurhistorische landschappen en stads- en dorpsgezichten op het vlak van openbaar onderzoek en het aanschrijven van individuele eigenaars.

Inzake de uitbreiding van de vroegere definitie van beschermd goed is het zo dat een beschermd goed nu alles omvat van monument tot landschap, zonder dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen waardevolle en niet waardevolle elementen, wat de herontwikkeling van kernen belemmert.

Concrete beoordeling van diverse bepalingen

Concreet stelt de VCB voor om in artikel 2.1, 15°, de definitie van beschermd goed aan te passen naar de waardevolle elementen binnen een cultuurhistorisch landschap en binnen een stads- en dorpsgezicht.

Bovendien worden de erfgoedrichtplannen slechts vaag omschreven in hoofdstuk 7, evenwel zonder een volwaardige definitie te hanteren in artikel 2. Omdat ze verregaande impact hebben via de RUP's, stelt de VCB voor ze aan een algemeen openbaar onderzoek te onderwerpen.

Verder kan de brede formulering van ‘handelingen’ (in artikel 2.1, 28°) leiden tot een verregaande ingreep zonder onderscheid tussen meer en minder waardevolle elementen. Handelingen kunnen heel ruim worden toegelaten maar ook verboden door de ambtenaren.

Wat betreft hoofdstuk 4 over de inventarissen, laat de heer Dillen opmerken dat men tijdens het openbaar onderzoek over de opmaak van de inventaris alleen kan reageren op feitelijkheden. Zeker bij landschapsatlassen is dat onvoldoende voor een maatschappelijk draagvlak. De spreker onderstreept wel dat hij geen afbreuk wil doen aan het oordeel van de erfgoedambtenaren.

Een archeologisch vooronderzoek dat geïntegreerd is in de stedenbouwkundige vergunning leidt op zich niet tot bijkomende kosten maar mogelijk wel tot vertraging. Bij aankoop onder de opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning, moet de bouwheer de keuzemogelijkheid houden om op eigen risico te wachten met het vooronderzoek tot na de vergunning. Als er nutteloze kosten moeten worden gemaakt, remt dat projectontwikkelingen af. In dat verband wijst de VCB tevens op een juridische strijdigheid tussen de artikelen 5.4.5 en 5.4.12. Volgens het eerste artikel mag archeologisch onderzoek zonder ingrepen in de bodem gebeuren indien het onmogelijk of maatschappelijk onwenselijk is om een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren. In artikel 5.4.12 wordt die definitie echter tegengesproken en beperkt en is er enkel sprake van “omdat een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem onmogelijk was”. De VCB stelt daarom voor in beide artikels dezelfde formulering te gebruiken: “maatschappelijk onwenselijk”.

Het archeologieattest is de facto een bindend advies, merkt de heer Dillen op. Bovendien is er tijdens de procedure een dubbele controle door archeologen en de bevoegde instantie. Is die ambtelijke controle nog nodig als men over een lijst van erkende archeologen beschikt?

De spreker signaleert dat aan alle eigenaars kennis wordt gegeven van de voorlopige en definitieve bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, maar niet van cultuurhistorische landschappen. Dat leidt tot discriminatie tussen de twee soorten eigenaars. Daarom wordt gepleit om in de bepalingen met betrekking tot de kennisgeving van voorlopige en definitieve beschermingen de zakelijkrechthouders van een goed dat in een cultuurhistorisch landschap valt ook per aangetekend schrijven in kennis te stellen van een voorlopige en definitieve bescherming.

De VCB zou graag bij uitvoeringsbesluit een lijst zien van de handelingen die bedoeld zijn in artikel 6.4.4, §3, want anders kan het toepassingsgebied zeer ver gaan. De spreker herhaalt zijn pleidooi voor een gedifferentieerde definitie van beschermd goed. Artikel 6.4.4, §3, lijkt juridisch ook heel vaag: wat houdt het beleidsveld onroerend erfgoed precies in? Die beoordeling aan de administratie zelf overlaten, is niet objectief.

Discontinuïteit in het premie- en subsidiesysteem kan de zeer gespecialiseerde, maar relatief kleine restauratiemarkt in gevaar brengen. De VCB vraagt daarom continuïteit. Zij pleit ervoor dat ook de gemeenschap minstens evenveel kosten voor het archeologisch onderzoek op zich neemt als de privésector.

Het onderdeel handhaving is breed en bijzonder gedetailleerd uitgewerkt. Dat is geen probleem als die handhaving doelgericht is, maar dat is niet het geval bij een ongewilde overtreding. Het is dan ook nodig dat duidelijk gedefinieerd is welke handelingen een machtiging behoeven.

Tot slot gaat de spreker nog kort in op de wijzigingsbepalingen. Wat zijn de gevolgen voor de reeds afgebakende landschappen, stads- en dorpsgezichten en monumenten indien niet duidelijk omschreven wordt wat wel en niet waardevol is in een beschermd goed?

In het algemeen pleit de VCB voor een juridisch-technische screening van het ontwerp van decreet, waardoor mogelijk de doelgerichtheid evenals het maatschappelijk draagvlak zal toenemen.

II. HOORZITTING VAN 13 MAART 2013

1. Nederlandstalige Raad van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat: de heer Stefan Van Tricht, voorzitter van de commissie Decreten en notaris in Schoten

1.1. *Inleidende uiteenzetting*

De heer *Stefan Van Tricht* ziet in het ontwerp van decreet een aantal parallellen met het voormalige ontwerp van decreet Ruimtelijke Ordening. Een aantal van de toen al gemaakte opmerkingen komen nu terug.

Informatieplichten

Het ontwerp van decreet voorziet over de informatieplicht bij overdracht van een onroerend goed waar een beschermingsbesluit of inventarisatie op rust, dat in alle onderhandse of authentieke akten van overdracht moet worden gemeld dat het om een beschermd of geïnventariseerd goed gaat. De rechtsgevolgen moeten worden vermeld door de integrale overname van de hoofdstukken 4 of 6 van het decreet via een bijlage bij de akte. De techniek om wetteksten en besluiten bij de akte te voegen werd verlaten bij het decreet Ruimtelijke Ordening. In de praktijk leidde dat immers tot nogal wat interpretatieproblemen. Bij de registratie werd het door sommige ontvangers beschouwd als een aanhechting van een akte waarop registratierechten werden geheven. Bij de overschrijving van de akte op het hypotheekkantoor waren er bovendien aanzienlijke meerkosten. Het overschrijven van een blad kost 10,02 euro, als voldaan wordt aan een aantal voorwaarden voor het aantal lijnen en het aantal tekens per lijn. Hoofdstuk 6 bestaat uit een dertiental bladzijden. Dit voorschrift zal dus heel wat meerkosten met zich mee brengen. Alleen al omwille van deze praktische overwegingen vraagt het notariaat ervan af te stappen. De ervaring leert ook dat verwijzen naar of overnemen van wetteksten de leesbaarheid en de duidelijkheid van overeenkomsten niet ten goede komt. Het notariaat stelt een uitdrukkelijke vermelding in de akte dat de koper erkent kennis en toelichting te hebben gekregen van de betreffende bepalingen uit het decreet, als alternatief voor. Deze techniek bestaat en heeft zijn deugdelijkheid al bewezen.

Ook op de akte van herstelmaatregel heeft het notariaat al kritiek gegeven bij de totstandkoming van het decreet Ruimtelijke Ordening. Het opleggen van een afzonderlijke akte biedt op zich geen meerwaarde. De maatregel wordt door de burger bovendien als zeer kafkaïaans ervaren. Het voorliggende ontwerp van decreet bepaalt dat de notaris niet alleen een afschrift van de akte naar de bevoegde ambtenaar moet sturen, maar ook een grosse moet afleveren. Hier botst het ontwerp van decreet met elementaire en wezenlijke bepalingen uit de Notariswet. De uitreiking van een grosse is strikt geregeld. De notaris mag slechts één grosse afleveren aan elke belanghebbende partij en de inspecteur onroerend erfgoed is geen partij bij de akte. Deze maatregel is onwettelijk en zal in de praktijk tot ernstige problemen leiden. Een afschrift kan wel, maar een grosse, die een uitvoerbare titel is, kan niet. De uitvoerbaarheid moet eventueel worden bekomen via gerechtelijke instanties.

De publiciteit van de beschermingsmaatregelen

Dit ontwerp van decreet zal maar geslaagd kunnen worden genoemd indien er daadwerkelijk een sluitend informatiesysteem wordt opgezet. Wat baat het de mededeling van een aantal informaties decretaal vast te leggen als de bronnen van de informatie niet sluitend zijn? Het opnemen in het ontwerp van decreet van een digitale databank stemt het notari-

aat positief. In zijn huidige vorm volstaat de databank qua consulteerbaarheid en rechtszekerheid echter niet.

Het notariaat vraagt een juridisch bindende consultatie waarin zowel de overheid als de notaris aansprakelijk zijn voor consultatie en informatie. Dit veronderstelt een systeem waar het opvragen van informatie wordt bewaard en kan worden gecontroleerd. De notaris die een opzoeking gedaan heeft, zal dit kunnen of moeten aantonen. De informatie die uit het systeem komt, moet bindend zijn. Eens er een opzoeking gedaan is, moet de notaris gerust kunnen zijn.

Het warm water uitvinden hoeft niet. Voor de voorkooppochten bestaat een dergelijk systeem al bij de VLM met een e-voorkooppochet. Daar doet de notaris voorafgaand aan de akte verplicht de consultatie. De informatie van dit loket is bindend voor de overheid.

De heer Van Tricht benadrukt dat het een sluitend systeem moet zijn en geen vrijblijvende databank. Het notariaat is in dat geval bereid de opzoeking bindend en zelfs traceerbaar te maken. Een dergelijk systeem kan bovendien later worden uitgebreid naar de gemeentelijke lijst voor beschermd erfgoed.

Het systeem van de voorkooppochten is georganiseerd op basis van kadastrale gegevens. Er is een weerstand om een dergelijk databestand op kadastraal perceelsniveau te organiseren. Er zijn in Vlaanderen ongeveer 10.000 monumenten en 600 landschappen. De monumenten beslaan meestal slechts één of enkele kadasterpercelen. Voor de landschappen kan het over meerdere percelen gaan. Voor de landschappen worden de besluiten voor bescherming momenteel gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad met opsomming van de betrokken kadastrale percelen. De weerstand daar tegen is dus niet helemaal gegrond. Als een databank op basis van kadastergegevens onmogelijk is, dan moeten er andere criteria gehanteerd worden zoals codes van het Centraal Register van het Notariaat of adresbestanden.

Het ontwerp van decreet voorziet in een databank voor inbreuken. Het notariaat zou willen dat deze inbreuken eigendomsgerelateerd zijn en bij voorkeur op kadastraal niveau. Het notariaat bepleit ook hier een bindend systeem.

Akte van minnelijke schikking

Er zijn ook enkele opmerkingen over de akte van minnelijke schikking. Als herstelmaatregelen aan een bescherm monument niet vrijwillig gebeuren, kan de inspecteur laten overgaan tot een gedwongen uitvoering op kosten van de in gebreke blijvende partij. Hetzelfde geldt voor de gedwongen maatregelen die rechterlijk worden opgelegd. Het uitgangspunt werd ontleend aan het decreet Ruimtelijke Ordening waar de klemtoon lag op de uitvoering. Hier ligt die op het begrip akte, die zou kunnen verleend worden door de leidende ambtenaar. Dit is een nieuwe functie. In de voorbereidende werken staat: “Om die redenen wordt de minnelijke schikking opgenomen in een akte met dezelfde kenmerken zoals een akte, verleden conform de Wet op het Notarisambt. Zoals al aangehaald, zijn dergelijke akten uitvoerbaar zoals een vonnis, en verschaffen zij het algemeen belang bijgevolg een titel tot uitvoeren.”.

Een dergelijke nieuwe functie bij decreet creëren is volgens het notariaat onmogelijk, zelfs op basis van de impliciete bevoegdheden. Het is aangewezen hierover een nieuw advies van de Raad van State te vragen. Er is een dubbel probleem. Een akte die gemaakt werd door de leidend ambtenaar is niet authentiek. Het is zelfs mogelijk dat er problemen bij de hypotheekbewaarder komen om de akte over te schrijven. Daarnaast is er het gebrek aan uitvoerbaarheid van dergelijke akten. Er zijn nochtans alternatieven mogelijk. Zo zou de Vlaamse Instrumenterende Ambtenaar bevoegd kunnen worden gemaakt, eventueel na aanpassing van het desbetreffende decreet.

Het ontwerp van decreet gaat in de tweede alinea van hetzelfde onderdeel nog een stuk verder met de bepaling: “Mits schriftelijke toestemming van de leidend ambtenaar (...) kan de akte verleden worden door de instrumenterende ambtenaar (...). De akte maakt melding van deze toestemming.”. Hieruit blijkt dat het notariaat niet bepaald serieus wordt genomen.

De wettelijke hypotheek

De wettelijke hypotheek kan worden opgelegd als waarborg bij de uitvoering van een aantal verplichte maatregelen. De sanctie is niet evenwichtig. Een persoon die zijn eigendommen overmatig hypothekeert, wordt door deze sanctie minder getroffen dan iemand met een eigendom vrij van hypotheek. De wettelijke hypotheek zou ook op al de eigendommen van een persoon kunnen worden genomen. Bij minnelijke schikking zou dit een averechts effect kunnen hebben. Men zal minder willen schikken als er als stok achter de deur een mogelijke wettelijke hypotheek op al de eigendommen is.

Het notariaat heeft vooral vragen over hoe die wettelijke hypotheek moet worden ingeschreven. Hoe gaat de eigendom op termijn van de hypotheek kunnen worden bevrijd? Daarvoor zijn strenge richtlijnen voor de hypotheekbewaarder nodig.

1.2. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer *Lode Ceyssens* zegt dat hij aan minister Muylers de vraag heeft gesteld of het mogelijk is om bij inbreuken de hypotheek enkel op het betreffende onroerende goed te leggen. Een hypotheek op de totaliteit van de goederen kan inderdaad een hoop nadelige effecten hebben zoals bij onverdeeldheid. Uit het antwoord van de minister bleek toen dat het zonder meer onmogelijk was om de hypotheek op maar één goed te leggen.

Bij het voorstel van het notariaat om de inwerkingtreding te koppelen aan de datum dat de databank operationeel kan zijn, verwijst de heer *Dirk Van Mechelen* naar een tiental vragen die hij daarover al stelde. Die databank is een probleem en functioneert niet. De voorwaarden inzake raadplegingen die aan het notariaat worden opgelegd, zijn dus op niets gebaseerd.

1.3. Antwoorden

De heer *Stefan Van Tricht* meent dat het snel kan gaan als er een databank met alle gegevens is. De kennis is aanwezig bij de VLM en het notariaat. Als men ziet hoe snel het is gegaan voor het voorkeepsrecht, dan is er veel mogelijk als de nodige wil aanwezig is.

Wat de opmerking van de heer Ceyssens betreft, lijkt er een verschil te zijn tussen iemand die het voorwerp is van een rechterlijk bevel en iemand die in een fase van een minnelijke schikking laattijdig is bij de uitvoering van de werken. Deze hypothesen worden hier gelijkgeschakeld en de vraag is of dit wel kan. De heer Van Tricht is echter niet op de hoogte van de discussie waarnaar de heer Ceyssens verwijst.

2. VVSG: de heer Xavier Buijs, diensthoofd Omgeving en stafmedewerker Ruimtelijke Ordening, en mevrouw Hilde Plas, medewerker Cultuur en Erfgoed

2.1. Inleidende uiteenzettingen

De heer *Xavier Buijs* zegt mevrouw Sabine Van Dooren, voorzitter van de raad van bestuur van de VVSG, zich laat verontschuldigen.

Onroerenderfgoedgemeenten en -diensten

Mevrouw *Hilde Plas* stelt dat de erkenning van de onroerenderfgoedgemeenten als beleidsinstrument positief is. In het ontwerp van decreet worden er drie voorwaarden meegegeven: visie, expertise en registratie. De VVSG vraagt om de principes van de autonomie van de gemeenten en het decreet van de planlastvermindering ten volle te respecteren en via erkenningsvoorwaarden niet in te grijpen op die autonomie, in casu via het personeelsbeleid van de gemeenten.

Naast de erkenning is er ook in een subsidie voorzien voor onroerenderfgoeddiensten, niet voor de gemeenten. Een subsidie als beleidsinstrument kan een goede hefboom zijn. Het is echter op basis van de voorliggende teksten niet helemaal duidelijk hoe beide met elkaar verbonden zijn. De duidelijkheid zal er misschien komen naarmate het uitvoeringsbesluit vorm krijgt. Los daarvan dringt de VVSG erop aan de focus te leggen op het lokaal erfgoedbeleid in plaats van op de organisatie van dat beleid, zoals de conceptnota doet. De VVSG pleit bij de burgemeester, schepenen en lokale administratie om een meerjarenplan te maken op basis van beleidsdoelstellingen en daaraan een goede financiering te koppelen. Lokaal kan de doelstelling net zo goed 'erfgoedbeleid' zijn als 'onroerenderfgoedbeleid'. De VVSG roept op tot enige voorzichtigheid om zulke zaken teveel vooraf in wettelijke normen vast te leggen.

De VVSG pleit er uitdrukkelijk voor om het subsidie-instrument te koppelen aan het lokaal bestuur en het aan de gemeenten over te laten of ze de zorg voor onroerenderfgoedbeleid samen of individueel willen behartigen. Op basis van de voorliggende teksten kan de subsidie enkel door een intergemeentelijke erfgoeddienst worden aangevraagd. De VVSG vraagt om dat open te trekken naar het gemeentelijke niveau.

Inventarissen

De heer *Xavier Buijs* wijst erop dat er een vijftal inventarissen wordt vastgesteld, die met medewerking van de gemeenten tot stand komen. Voor beslissingen door de lokale overheid over zaken die op een inventaris voorkomen, geldt een zorg- en motiveringsplicht voor de gemeente. De VVSG onderschrijft die zorgplicht, maar vreest de praktische impact ervan.

Artikel 4.1.10 bepaalt hoe onroerenderfgoedgemeenten advies moeten vragen bij de eigen diensten. De VVSG vraagt dit over te laten aan de gemeentelijke autonomie. Waarom moet Vlaanderen bepalen dat een eigen gemeentelijke dienst buiten een termijn niet meer kan adviseren als de tijd er nog is? Er is duidelijk een groei naar geïntegreerde adviezen. Is het dan een goede zaak dat de verschillende adviezen nog naast elkaar gaan staan? Moet er niet veeleer worden gezocht naar de mogelijkheden voor een geïntegreerd advies?

Het ontwerp van decreet geeft aan dat dit nog verder wordt uitgewerkt via een uitvoeringsbesluit. De spreker hoopt dat met deze opmerkingen rekening zal worden gehouden, zodat het decreet werkbaar blijft voor de lokale besturen.

Archeologie

Wat betreft het archeologisch vooronderzoek staat mevrouw *Hilde Plas* stil bij het onderscheid tussen natuurlijke personen, privaatrechtelijke en publieke rechtspersonen inzake de verplichting om de archeologienota bij de stedenbouwkundige vergunning te voegen. De VVSG pleit ervoor het onderscheid tussen natuurlijke personen, privaatrechtelijke en publieke rechtspersonen te schrappen.

Het solidariteitsfonds wordt enkel in de conceptnota vermeld, niet in het ontwerp van decreet. De gekende vragen daarover blijven onbeantwoord.

Beschermingsprocedure

De beschermingsprocedure, zowel de voorlopige als de definitieve, met de stroomlijning van diverse erfgoedtypes is een goede zaak. De verankering van gegevens over onderhoud en beheer levert ook geen probleem op. Er wordt voor de voorlopige bescherming in een nieuwe mogelijkheid van een hoorzitting in het gemeentelijk openbaar onderzoek voorzien. Een proces-verbaal en een verslag van de hoorzitting wordt verplicht. De vraag rijst wat de meerwaarde van dit verslag is. De VVSG vraagt het verplicht verslag en het toezicht daarop te schrappen. Het proces-verbaal volstaat.

Bescherming via planning

De heer *Xavier Buijs* merkt op dat de onroerenderfgoedrichtplannen voorstellen uit de sector zelf zijn over welke gebiedspecifieke of thematische voorstellen beschermingswaardig zijn. Ze kunnen worden vertaald in onder meer ruimtelijke uitvoeringsplannen. Binnen die ruimtelijke uitvoeringsplannen vindt een integrale afweging plaats of het de moeite loont om wat in de onroerenderfgoedrichtplannen staat te vertalen in het erfgoedlandschap en als een soort van overdruk binnen het ruimtelijk uitvoeringsplan op te nemen.

De vraag rijst of het niet volstaat om in de stedenbouwkundige voorschriften zelf erfgoedwaarden op te nemen. Of is het altijd verplicht bij bescherming dit via een erfgoedlandschap als een overdrukvorm te doen? En als het kan volstaan om via stedenbouwkundige voorschriften te werken, in welke gevallen kan het dan?

Artikel 6.5.3 bepaalt dat er een zorgplicht is voor gemeenten. Alle beslissingen over eigen werken die invloed hebben op het erfgoedlandschap, moeten worden gemotiveerd. Dat is op zich geen probleem, maar de vrees bestaat dat dit een behoorlijke impact heeft op de werking van de gemeente. De VVSG vraagt hier rekening mee te houden bij de opmaak van het uitvoeringsbesluit.

Vergunningen en toelatingen

De toelating van werken aan beschermde goederen wordt zo veel mogelijk geïntegreerd met de stedenbouwkundige of milieuvergunningsaanvraag. Dat is een goede zaak. Voor het kunnen uitvoeren van bepaalde handelingen aan verder niet-vergunningsplichtige werken verloopt dit via een toelating. Tegen die beslissingen kan bij de Vlaamse Regering in beroep worden gegaan. De Vlaamse Regering kan advies vragen bij de VCOE, die het advies al dan niet bindend kan verklaren. Er wordt momenteel volop gewerkt aan de omgevingsvergunning. Het is belangrijk dat deze twee belangrijke decreetswijzigingen van bij de start op elkaar zijn afgestemd, of zelfs geïntegreerd zijn.

Bovendien vraagt de VVSG om geen bindende adviezen in te schrijven, tenzij het gaat om het vergeten van het respecteren van direct werkende normen. Is echter de VCOE het juiste orgaan om op te merken dat er direct werkende normen spelen? Naar de mening van de VVSG zal een dergelijke commissie van experts vooral inhoudelijk advies willen geven. Daarvan is de VVSG geen voorstander. De Vlaamse regering zou als beroepsinstantie evengoed zelf een eventuele strijdigheid met direct werkende normen kunnen opmerken. Het overheidsniveau dat over de toelating beslist, moet een reële bevoegdheid hebben.

Financiering: subsidies

In verband met de financiering verwijst mevrouw *Hilde Plas* naar twee subsidiesystemen. Het eerste is geënt op samenwerkings- of beheersovereenkomsten. Deze subsidie wordt jaarlijks toegekend. Dan rijst de vraag hoe die meerjarige overeenkomsten worden begroot en hoe gemeenten dit in hun meerjarige beleids- en beheercyclus kunnen opnemen. De VVSG herhaalt daarnaast haar standpunt om de subsidie zowel gemeentelijk als intergemeentelijk toe te laten.

Voor het tweede systeem, de projectsubsidies, geldt dat ze eindig in de tijd en meestal themagebonden zijn. Er is in twee prioriteiten voorzien: bovenlokale projecten van verenigingen en uitvoering van archeologisch onderzoek. Hoe zit het met de toekomstige prioriteiten? Is er daarvoor een procedure en hoe lang gelden die prioriteiten?

Financiering: premies

Bij de premies vermeldt enkel de memorie van toelichting de afschaffing van de koppelsubsidie. Er is echter geen concrete informatie over de impact daarvan op de lokale besturen en daar bestaat nogal wat onrust over. De VVSG vraagt de lokale besturen zo snel mogelijk te informeren over de impact van de afschaffing en daarmee samenhangende Vlaamse beleidskeuzes die een impact zullen hebben op lopende dossiers en nieuwe vragen.

Handhaving

De heer *Xavier Buijs* vindt het een goede zaak dat de handhavingsmogelijkheden worden uitgebreid tot het bestuurlijke niveau. Er is geen verplichting voor de gemeenten om een handhavingsambtenaar inzake onroerend erfgoed aan te wijzen. Het is positief dat dit een lokale beleidskeuze is.

Er wordt ook een Vlaamse prioriteitennota opgesteld. Wat gebeurt er met alle overtredingen die daartoe niet behoren? Verwachten dat andere overheden, in het bijzonder de gemeenten, daar allemaal tegen optreden is allicht onrealistisch. Zullen die overtredingen worden gedoogd of zal er geen uitspraak over worden gedaan?

Als handhaving op het lokaal niveau wordt gestimuleerd, dan moet worden verduidelijkt dat een handhavingsambtenaar niet per se statutair benoemd, maar ook in contractueel dienstverband mag zijn. De onafhankelijkheid van contractuele ambtenaren wordt soms betwist. De VVSG is van oordeel dat beiden even onafhankelijk zijn. Door contractuelen toe te laten als handhavende personeelsleden worden gemeenten gestimuleerd om aan handhaving te doen.

Artikel 11.3.3 bepaalt dat de Vlaamse Regering de handhavingsambtenaar aanstelt. Dit kan niet, een aanstelling kan enkel door het college van burgemeester en schepenen. Het aanwijzen van een dergelijk personeelslid – in de zin van een bekrachtiging van de keuze van het college – kan eventueel wel door een andere instantie, maar de trend is echter dat de gemeenten zelf hun personeel aanwijzen. De VVSG pleit er dan ook voor het college van burgemeester en schepenen dit zelf te laten doen.

De VVSG gelooft dat intergemeentelijke samenwerking gemeenten versterkt. Het zou duidelijk moeten zijn dat ook intergemeentelijke samenwerkingsverbanden aan handhaving kunnen doen op het vlak van onroerend erfgoed.

2.2. Vragen en opmerkingen van de leden en antwoorden

De heer *Lode Ceyssens* wil weten wat de VVSG denkt van de idee om de handhavingsambtenaar ook over de sectorgrenzen te laten werken.

De heer *Xavier Buijs* meent dat dit een lokale beleidskeuze moet zijn. Het moet mogelijk zijn. Er zullen gemeenten zijn die kiezen voor een handhavingsambtenaar voor elk domein, andere gemeenten kunnen kiezen om een specialist aan te stellen die in verschillende sectoren de handhaving kan doen, nog andere gemeenten kunnen kiezen voor een oplossing via intergemeentelijke samenwerking. Bij deze laatste oplossing kan men dan weer kiezen voor een specialist in elk domein of iemand die de handhaving voor de verschillende domeinen op zich neemt. Een aparte handhavingsambtenaar onroerend erfgoed voor elke gemeente zal niet haalbaar zijn.

De heer *Bart Martens* meent dat dit ook aan bod zal komen bij de behandeling van de omgevingsvergunning. Als er één vergunningenstelsel komt, dan gaat hij ervan uit dat er ook gemeenschappelijke profielen voor de gemeentelijke toezichthouders komen. Er is een studie in verband met de ruimtelijke ordening klaar die een bestuursrechtelijk handhavingsluik met bestuursrechtelijke instrumenten omvat. De beschikbare middelen voor de toezichthouders en de lokale handhavers gaan ook toenemen. Het jaarverslag van de Hoge Raad voor Milieuhandhaving bevat daarover een aantal aanbevelingen en de commissie zal daarover een gedachtewisseling houden (*Parl.St.* VI.Parl. 2012-13, nr. 1980/1). Misschien is dat het moment om het eenduidig organiseren van het toezicht te bespreken.

De heer *Dirk Van Mechelen* begrijpt de opmerking niet over hoe de meerjarige overeenkomsten moeten worden begroot en hoe gemeenten die in hun meerjarige beleidscyclus kunnen opnemen. Er zijn toch vastleggings- en ordonnanceringskredieten. Een meerjarige overeenkomst wordt vastgelegd en jaarlijks geordonnanceerd.

De heer *Bart Caron* wil weten waarom de VVSG het oppervlaktecriterium voor de verschillende rechtspersonen wil gelijkstellen. Wat is het probleem met het verschil?

Er zijn nog andere instrumenten zoals intergemeentelijke archeologische diensten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden rond onroerend erfgoed. Is het de bedoeling ook deze structuren een rol te kunnen laten spelen wanneer er wordt gevraagd de intergemeentelijke samenwerkingen dezelfde mogelijkheden te geven als de gemeenten? Is het de bedoeling om tot een integratie te komen van een aantal erfgoedinspanningen?

Er worden steeds meer erfgoedconvenants gesloten. Naast het roerend en immaterieel erfgoed zijn de betrokkenen in de dagelijkse werking veel bezig met het onroerend erfgoed. Is het niet wenselijk tot een verdere afstemming te komen? Op lokaal niveau is de scheiding tussen een gewest- en gemeenschapsbevoegdheid niet relevant volgens de spreker. Wordt deze mening gedeeld?

Mevrouw *Hilde Plas* geeft toe dat de bezorgdheid over de subsidies misschien onterecht is. Op basis van de teksten is een toezegging mogelijk voor een meerjarige overeenkomst, maar die moet jaarlijks worden vastgelegd. De zorg is dat er geen vastlegging over meerdere jaren kan gebeuren, terwijl men wel een garantie vraagt aan de gemeente voor personeel en werking over meerdere jaren.

De heer *Dirk Van Mechelen* verduidelijkt dat er een vastlegging kan gebeuren voor een overeenkomst van vijf jaar die jaarlijks wordt geordonnanceerd.

Voor de heer *Xavier Buijs* is het in verband met de intergemeentelijke samenwerking duidelijk dat er in Vlaanderen een aantal overheidsniveaus zijn. De VVSG is geen vragende partij voor een bijkomend bestuursniveau. De gemeenten hebben ook op vlak van het onroerend erfgoed een rol te spelen. De beslissing of samenwerking met andere gemeenten al dan niet een meerwaarde heeft en over de mate van samenwerking, moet door de gemeente worden genomen. De VVSG is voorstander van intergemeentelijke erfgoeddiensten of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden met dezelfde mogelijkheden als een individuele gemeente, maar wel op voorwaarde dat het op basis van een lokaal initiatief gebeurt.

Mevrouw *Hilde Plas* is verheugd dat in het ontwerp van decreet een eerste stap wordt gezet naar afstemming met cultureel erfgoedbeleid op onder andere de erfgoeddepots. Op lokaal vlak loopt de zorg voor onroerend en cultureel erfgoed immers erg door elkaar. Het onderscheid wordt wegens subsidiekanalen gehandhaafd, maar het is voor de lokale praktijk niet altijd een cadeau. Meer afstemming, zeker ook op Vlaams niveau, zou dan ook een goede zaak zijn.

De spreekster verwijst vervolgens naar de motivering opgenomen in de nota van haar collega Peter Hautekiet voor de vraag over het oppervlaktecriterium: “Het onderscheid tussen publieke rechtspersonen enerzijds, privépersonen en privaatrechtelijke rechtspersonen anderzijds, heeft geen verband met de aard van de zaak en wordt evenmin gemotiveerd in de memorie van toelichting. Het onderscheid benadeelt publieke ontwikkelaars, waaronder lokale besturen kunnen zijn. Om een kwalitatief ruimtelijk beleid te kunnen voeren moeten lokale besturen immers ook kunnen optreden als actor, dit wil zeggen publieke ontwikkelaar zijn. Lokale besturen kunnen die zelf doen via een autonoom gemeentebedrijf of een intergemeentelijk samenwerkingsverband. In elk geval moeten zij projecten kunnen uitvoeren, onderhandelingen voeren enzovoort en op gelijke voet kunnen staan met andere spelers in het veld zoals privéontwikkelaars.”.

3. Forum Vlaamse Archeologie (FVA): de heren Maarten Berkers, voorzitter, en Bart Cherretté, bestuurslid

3.1. Inleidende uiteenzetting

De heer *Bart Cherretté* is tevreden dat er een breed maatschappelijk debat over archeologische erfgoedzorg wordt gevoerd en dat er decretale initiatieven worden genomen. Hij benadrukt dat dit ook noodzakelijk is door het Verdrag van Malta, gesloten in 1992. In 1993 kwam er het Archeologiedecreet dat wel een in een instrumentarium voorzag, maar niet kon beletten dat gedurende meer dan een decennium in Vlaanderen een achterstand werd opgebouwd ten aanzien van de evolutie in de buurlanden. In de jaren 2004-2005 kwam er een kentering waardoor er meer en systematisch in de geest van het Verdrag Malta kon worden gewerkt. Op het terrein dient de regelgeving te worden geactualiseerd. De implementatie van het Verdrag van Malta is een noodzaak om de mogelijkheid te krijgen om zich inhoudelijk en procedureel gelijk te schakelen met de archeologische erfgoedzorg in de buurlanden.

Algemeen: uitgangspunten

De belangrijkste thema's zijn de nood aan een efficiënt en duurzaam bestuurlijk landschap, een zinvolle invulling van het begrip behoud in situ, aandacht voor een kwaliteitskader, de depotwerking en het depotbeleid, aandacht voor de vertaling van data via 'post-excavation' en syntheseonderzoek en tot slot aandacht voor het maatschappelijk draagvlak en voor communicatie.

De aandacht voor een kwaliteitskader is een thema dat bij archeologen regelmatig aan bod komt. Dit vloeit voort uit de aard van de materie. Een opgraving kan immers maar eenmaal worden uitgevoerd. Vanuit de sector is er een vraag voor een goed kwaliteitskader. De relatie tussen een bouwheer en een erfgoedondernemer is anders dan bijvoorbeeld die tussen een bouwheer en een dakwerker. In dit laatste geval verwacht de bouwheer dat het werk niet alleen tijdig klaar is, maar vooral van goede kwaliteit is. Het kwaliteitsaspect speelt hier in het voordeel van de bouwheer. Bij een opgraving primeert in eerste instantie de uitvoeringstermijn.

Depotwerking en het depotbeleid is een oud zeer, waaraan dringend tegemoet moet worden gekomen. Met archeologische opgravingen worden data verzameld, maar die moeten ook worden geïnterpreteerd. Er wordt dan ook aandacht gevraagd voor 'post-excavation' en syntheseonderzoek, om met de resultaten ervan in communicatie te kunnen gaan met de maatschappij.

Verschillende aspecten zijn in het decreet vertaald. Er is bijvoorbeeld een gestroomlijnd traject voor archeologie uitgestippeld. De depotproblematiek en de erkenning van archeologiedepots is zeker een goede zaak. Aan de andere kant zijn er een aantal aspecten waar

momenteel nog geen of onvoldoende uitspraak over kan worden gedaan, zoals de concrete uitwerking van de archeologiedepots en het depotbeleid en de uitwerking van het traject.

Concrete punten: procedure

De voorgestelde procedure betekent een aanzienlijke versnelling ten aanzien van de actuele procedure. Deze versnelling zit bij het begin van de procedure. Daar waar de bouwheer nu pas op de hoogte wordt gebracht van de nood aan een archeologisch onderzoek bij de aanvraag van de verkavelings- of bouwvergunning, wordt dit aanzienlijk vervroegd. Op basis van decretaal vastgelegde oppervlaktecriteria gaat de bouwheer weten welke dossiers al dan niet in aanmerking komen voor een archeologisch onderzoek. Er zijn ook instrumenten voor de afbakening van archeologisch niet meer relevante zones, archeologische zones enzovoort.

De oppervlaktecriteria geven reeds op voorhand zekerheid over een eventueel archeologisch onderzoek. Dit kan een aanzienlijke tijdswinst opleveren.

Over de archeologienota stellen sommigen dat het een zware procedure zou zijn. Het gaat over een termijn van 21 dagen. De bekrachtiging van de archeologienota kan ook voor de bouwheer een meerwaarde zijn. De bouwheer moet een beroep doen op een onroerend-erfgoedondernemer, pas op het einde van de rit wordt er een rapport neergelegd. Een bekrachtiging lijkt aangewezen omdat zo een tijdige bijsturing mogelijk is. Anders zou de bouwheer op het einde kunnen worden geconfronteerd met een archeologienota die niet voldoet, waardoor er opnieuw moet worden begonnen. Het agentschap Onroerend Erfgoed kan als officiële en neutrale instantie aan de bouwheer de zekerheid geven dat de afgeleverde archeologienota correct is.

Procedure en oppervlaktecriteria

Er werd gesuggereerd de archeologienota te beperken tot de archeologische zones. De gekende archeologische sites zijn een minderheid. De inventaris van de archeologische zones zijn zones waarvan met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden gesteld dat er archeologische sites zijn. Het gros van de archeologische sites zal niet door een dergelijke inventaris gedekt zijn. Ruwweg kan worden geschat dat 90 percent van het archeologisch erfgoed ongekend is en dus per definitie niet vatbaar in inventarissen. Dan begint de discussie van wat maatschappelijk haalbaar is en wat inhoudelijk archeologisch relevant is om de aanbevelingen van Malta ter harte te nemen.

In het ontwerp van decreet wordt via de oppervlaktecriteria van meet af aan een belangrijke selectie gedaan, van zowel het ongekende archeologisch erfgoed als de archeologische zones. Als de oppervlakte niet groter is dan 300 m², moet er geen traject worden opgestart. Boven 300 m² zijn er uitzonderingen waarvoor ook geen archeologisch traject moet worden opgestart. Dit is dus wel degelijk een realistische benadering die rekening houdt met wat maatschappelijk draagbaar is. De KCML verwees naar Tongeren waar 30 percent van de kavels in de historische binnenstad kleiner is dan 300 m². De rechtszekerheid is uiteraard belangrijk, maar moet in verhouding staan met de implementatie van het Verdrag van Malta en mag geen afbreuk doen aan de essentie van archeologie.

Procedure verkavelingen

De memorie van toelichting vermeldt dat het archeologisch onderzoek in het kader van verkavelingsprocedure vooraan in het traject plaatsvindt en betrekking heeft op het totale projectgebied. Met de formulering in het ontwerp van decreet zou een foutieve interpretatie van de tekst mogelijk kunnen zijn. Artikel 5.4.11 bepaalt immers: “de archeologische opgraving, beperkt tot de zone die daadwerkelijk verstoord wordt door de geplande

ingreep in de bodem”. Men zou dit kunnen verwarren met een weggoffer. Het lijkt toch aangewezen dit in het artikel te verduidelijken.

Financiering

Bij de financiering werd gekeken in welke mate die toelaat de principes van het Verdrag van Malta uit te werken. In het ontwerp van decreet wordt een regeling uitgewerkt. Het FVA kan de piste van de projectsubsidies onderschrijven. Ze kunnen toelaten synthesestudies uit te voeren, te werken rond sensibilisering enzovoort. De regeling voor buitensporig hoge kosten wordt uiteraard ook onderschreven, omdat dit ten goede komt van het maatschappelijk draagvlak.

Maatschappelijk draagvlak

Dit maatschappelijk draagvlak is uiteraard moeilijk te vatten in een ontwerp van decreet. Het zal bij de verdere uitwerking en het toekomstig beleid moeten blijken dat er genoeg aandacht is voor communicatie, sensibilisering, publiekswerking, kennisreturn enzovoort.

Besluit

De heer Cherretté besluit dat er een snellere procedure is met ingebouwde garanties voor een vlotte afhandeling, zoals de bekrachtiging.

In de discussie tussen juridische zekerheden versus wat inhoudelijk van archeologisch belang is, zoals aangaande oppervlaktecriteria en selectie, worden een aantal afwegingen gemaakt en instrumenten gecreëerd, die in principe wel meer zekerheid aan de bouwheer moeten geven.

Het is aangewezen rond de verkaveling een verduidelijking te geven om misverstanden te vermijden.

Blijvende aandacht voor kennisgroei en maatschappelijke return is de essentie van archeologisch onderzoek.

3.2. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer *Johan Sauwens* stelt vast dat het ontwerp van decreet geschreven is vanuit een wantrouwen voor de sector. Er is niet alleen de voorwaarde om archeoloog te zijn, men moet ook erkend zijn. Is dat wel nodig? Het beroep is weliswaar niet beschermd, maar is het diploma niet voldoende? Uit het betoog van de heer Cherretté leidt de spreker af dat de bekrachtiging van de nota belangrijk is. Het is alsof een architect zijn plan moet laten erkennen. Is dit nodig en waarom?

Zijn er voldoende archeologen in Vlaanderen om het werk en de voorziene stappen tijdig te kunnen uitvoeren? Er zijn nu al wachttijden. De overheid moet niet een systeem willen opzetten dat niet haalbaar is wegens gebrek aan capaciteit. Nu al strijken er hier heel wat Nederlandse archeologen neer.

Is het mogelijk om in het middeleeuwse Gent een opgraving op een oppervlakte van 40 à 50 m² te doen? Is er niet een minimale oppervlakte nodig om een volwaardige opgraving te doen?

Kan worden verduidelijkt wat een vooronderzoek zonder een ingreep in de bodem kan betekenen? Wat is de waarde ervan?

De heer Sauwens vraagt voorts enige verduidelijking inzake het kwaliteitskader. Indien voor de archeologie gebiedsdekkend in een hogere versnelling wordt geschakeld, bestaat dan niet het risico van overstelpt te worden met relatief banale vondsten? Wie gaat het kader creëren van wat er wel en niet belangrijk is?

Het vorige decreet van 1993 heeft een belangrijke invloed gehad op het terrein. De verzamelde gegevens moeten inderdaad nog meer wetenschappelijk in lijn kunnen worden gebracht. In hoeverre gaat het nieuwe decreet het draagvlak voor archeologie kunnen verbeteren?

De heer *Dirk Van Mechelen* concludeert dat het FVA met het oppervlaktecriterium kan leven. Gaat bij toevalvondsten de procedure niet langer zijn? Op de procedure was er kritiek van onder meer de BVS: die vond die procedure uitgebreid en lang. Is een versoepeling mogelijk?

Zonder financieel akkoord is het ontwerp van decreet een vrijblijvend statement. Gaat de financiering verlopen via solidariteit of via gemengde bijdragen van de privésector en de overheid? Hoe ziet het FVA dit?

De heer *Bart Caron* heeft zelf geen eenduidig standpunt over het oppervlaktecriterium. Sinds de eerste versie van de teksten zijn er al heel wat evoluties geweest. Wat is het standpunt van het FVA? Het FVA stelt enkel dat 90 percent van het erfgoed in de bodem zit en dus onbekend is. Als leek zou de heer Caron dan een beveiliging inbouwen om met toevalvondsten om te gaan. Hij zou daarover graag een duidelijk standpunt horen.

De kostprijs is voor de bouwheer en kan zwaar uitvallen. Wat is de houding van het FVA tegenover een solidariteitsfonds? Staat het andere financieringsmechanismen voor? Vindt het FVA dat de Vlaamse overheid meer subsidies moet uittrekken voor de zogenaamde slachtoffers?

3.3. *Antwoorden en replieken*

De heer *Bart Cherretté* vindt dat de term wantrouwen misschien iets te sterk is. Hij vermoedt dat een en ander voortvloeit uit de lange periode om tot een degelijke archeologische erfgoedzorg te komen. Wellicht heeft het ook te maken met de passie om het zo goed mogelijk te doen. Hij vindt dat de bekrachtiging een garantie voor de bouwheer is en niet zozeer een uiting van wantrouwen.

De erkenning bouwt voort op het principe van de opgravingsvergunning uit het voorgaande decreet, een procedure die het ontwerp van decreet nu tracht in te korten door middel van een erkenning. In de opgravingsvergunning wordt iemand als individueel archeoloog geëvalueerd. De verschillende ervaringen worden los van het diploma opgebouwd en voor specifieke sites zijn soms specifieke ervaringen vereist. Dit vloeit ook deels voort uit de professionalisering. Er wordt getracht de periode- en thema-ervaring te verankeren in het ontwerp van decreet.

De heer *Bart Martens* verwijst naar gelijkaardige voorbeelden in andere sectoren zoals milieu- en energiedeskundigen waar met erkenningen wordt gewerkt. Dat laat ook toe om later bij onvoldoende kwaliteit de erkenning weer in te trekken.

De heer *Johan Sauwens* vraagt of dit wel decretaal moet worden geregeld. Kan de sector de kwaliteitsbewaking niet zelf doen? Hij verwijst daarvoor naar de architecten en advocaten, die soms opdrachten aannemen die ze eigenlijk niet aankunnen, maar waar de sector dat uiteindelijk zelf regelt. De heer *Bart Martens* repliceert dat de Orde van Geneesheren een minder gelukkig voorbeeld is van een sector die probeert aan zelfregulering te doen.

De heer *Bart Cherretté* bevestigt dat er een toename is van het aantal archeologische projecten. Het is ook een jonge sector die moet worden uitgebouwd.

De heer *Maarten Berkens* vult aan dat uit een studie blijkt dat er 500 archeologen zijn, die natuurlijk niet allemaal op het terrein staan. Momenteel is er wel een kleine daling in de sector door de economische crisis. Een aantal bedrijven hebben een aantal interimkrachten moeten ontslaan. Enerzijds is er dus de indruk dat er niet genoeg mensen zijn, maar anderzijds is er soms ook niet genoeg werk.

Door de inplanting van de sector en de economische malaise in Nederland is er daar gewoon onvoldoende werk. Er komen inderdaad Nederlandse archeologen naar hier en vermoedelijk zullen ze hier ook blijven. Dat is op zich geen probleem, want er is genoeg capaciteit. Tot voor een paar jaar gaf de opleiding archeologie geen toegang tot een baan. Dit is de laatste jaren wel verbeterd, maar het blijft echter een onzekere situatie. Als er nieuwe wetgeving komt en er duidelijke afspraken over opgravingen komen, dan zullen meer mensen kiezen voor het beroep.

De heer *Bart Cherretté* vult aan dat er momenteel ook een zekere uitstroom is, wellicht door de onstabiele van deze jonge sector.

De heer *Johan Sauwens* wil weten of het ontwerp van decreet de werklust voor de sector zal doen toenemen en zo ja, met hoeveel?

De heer *Bart Cherretté* antwoordt dat het FVA bij herhaling een reguleringsimpactanalyse heeft gevraagd en dat daarbij is steeds meegedeeld dat er geen toename zou zijn.

Wat de vraag over opgravingen in Gent betreft, zegt de heer *Maarten Berkens* dat op basis van historisch onderzoek in Gent bijvoorbeeld pottenbakkers op kadastraal niveau kunnen worden gesitueerd. Middeleeuwse pottenbakkers zijn in Vlaanderen nog altijd grotendeels onbekend. Die mensen werkten op heel kleine percelen. Op een klein perceel kan er dus wel degelijk iets heel belangrijk zitten, zeker als het om ambachten gaat. In de realiteit zal men allicht wat informatie verliezen ten gevolge van de selectie- en oppervlaktecriteria.

De heer *Bart Cherretté* vult aan dat er in de loop van de besprekingen aangedrongen werd op een meer gedifferentieerde aanpak van de oppervlaktecriteria. Oppervlaktecriteria zijn een manier om de zaken te regelen, maar daar staat de realiteit tegenover van een archeologische site met een eigen intrinsieke waarde en beide kunnen niet altijd perfect op elkaar worden afgestemd. Een meer gedifferentieerde aanpak van de oppervlaktecriteria kan daar misschien wel een antwoord op bieden.

De heer *Maarten Berkens* zegt nog dat de vraag werd gesteld of een gemeente, wanneer die er voor opteert een erfgoedgemeente te zijn, zelf de oppervlaktecriteria kan verminderen bijvoorbeeld via een gemeentelijke verordening. Hij weet niet of dit juridisch kan en nog minder of dit lokaal politiek wordt gedragen.

Een vooronderzoek hoeft niet linea recta tot een opgraving te leiden, stelt de heer *Bart Cherretté*. Het is een beargumenteerd afwegingsproces. Er moet een evaluatie van de intrinsieke waarde worden gemaakt. Het is belangrijk een gedegen argumentatie in de archeologenota te hebben om aan de hand van de aangetroffen sporen de afweging te maken of dit tot een belangrijke kennistoename kan leiden. Alles is een momentopname en voor een deel gaat het ook om een archiveringsproces. Het is soms moeilijk om het belang van een site op termijn te beoordelen. De Vlaamse overheid dient de beslissing te nemen.

Het kader moet worden aangereikt door de Vlaamse overheid. Er zijn een aantal initiatieven zoals de onderzoeksbalans voor archeologie. Er worden nu aan een hoog tempo nieuwe inzichten verworven. Dit veronderstelt een actualisering van het kader.

Het maatschappelijk draagvlak is ook voor het FVA een grote zorg. Er is in project-subsidies voorzien die daarop inspelen. Het FVA is daarvoor expliciet vragende partij. Draagvlak is niet alleen nodig om de zaak van de archeologie te verkopen, maar is ook de essentie van archeologie. Het is moeilijk dit luik van het ontwerp van decreet in te schatten omdat er veel verwezen wordt naar de uitvoeringsbesluiten.

Bij het debat over de financiering heeft het FVA een andere positie dan een bouwheer. Archeologen willen een financieringssysteem dat de principes van het Verdrag van Malta kan realiseren. Elke maatregel die daarbij genomen wordt met het oog op maatschappelijk draagvlak, kan alleen worden toegejuicht. Er zijn maatregelen getroffen in verband met de excessieve kosten. De vraag kan inderdaad worden gesteld, mede in het belang van de archeologie trouwens, of er geen regeling voor buitensporige kosten kan worden getroffen wanneer een bouwheer op een archeologische topsite zit. De vraag van de BVS voor een tegemoetkoming in deze gevallen lijkt dan ook billijk.

De heer *Dirk Van Mechelen* meent dat het maatschappelijk draagvlak en de financiële regeling samenhangen. Als er niet tegemoet kan worden gekomen aan de opmerkingen van sommige burgemeesters over de kostprijs van opgravingen, dan gaat men in een negatieve spiraal terecht komen.

De heer *Bart Cherretté* herhaalt dat het FVA geen tegenstander is van maatregelen die het maatschappelijk draagvlak ten goede komen. Een solidariteitsfonds kan een goede oplossing zijn. Dat is een voorstel van de bouwsector en het zal het maatschappelijk draagvlak ten goede komen. Misschien zijn er ook wel andere mogelijkheden.

4. Professor Anne Mie Draye, Faculteit Rechten, Universiteit Hasselt

4.1. *Inleidende uiteenzetting*

Bij wijze van inleiding

Professor *Anne Mie Draye* vindt dat de idee van een overkoepeld decreet dat de bescherming en het behoud van al het onroerend erfgoed beheerst en regelt, steun verdient. De huidige beschermingsregelingen die verspreid liggen over meerdere decreten en uitvoeringsbesluiten, zijn moeilijk hanteerbaar. De regelingen vertonen bijvoorbeeld op procedureel vlak grote gelijkenissen maar zijn niet identiek.

Van een overkoepelend decreet mag worden verwacht dat het voortbouwt op eerdere regelingen en dat het deze evalueert op basis van praktijkervaringen van betrokkenen, rechtspraak en rechtsleer. Wanneer dit wordt aangevuld met een interne rechtsvergelijking kan men tot een goede en solide basis komen voor een regeling die vlot toepasbaar is en een aantal jaren kan meegaan.

Bedenkingen

Het ontwerp van decreet blijft nog altijd vrij onevenwichtig. De regelingen in verband met het archeologisch erfgoed werden tot in alle details uitgewerkt, terwijl het behoud van toevalvondsten en de schadevergoedingsplicht die op de overheid kan rusten, uiterst summier zijn geregeld. Belangrijke onderwerpen zoals beheer en financiering worden slechts kort behandeld. Binnen het beheer is er weinig bepaald over het onderhoud. Een gevolg van de gedetailleerde uitwerking is dat toekomstige wijzigingen bij decreet zullen moeten worden doorgevoerd.

Zoals de Raad van State stelt, geeft de decreetgever een zeer ruime en te onbepaalde delegatie aan de Vlaamse Regering. Er zijn een aantal delegaties die verder gaan dan de klassieke

regeling en de Raad van State heeft daarover terecht gesteld dat daar een probleem rijst. Daar waar de ontwerptekst summier is, kan de memorie van toelichting uitkomst bieden, maar zij vervangt de tekst uiteraard niet. Bij wijze van voorbeeld: artikel 3.7.1 bepaalt dat de Vlaamse Regering een kwaliteitslabel kan toekennen aan onroerenderfgoedaannemers. Afgezien van een definitie, wordt er volledig verwezen naar de uitvoeringsmodaliteiten.

De conceptnota over de uitvoeringsbesluiten bespreekt een beperkt aantal aangelegenheden die moeten worden geregeld om het decreet uitvoerbaar te maken. Een aantal andere uitvoeringsmaatregelen zouden echter op hetzelfde moment als het decreet in werking moeten treden met het oog op de algemene uitvoerbaarheid. Dit geldt bijvoorbeeld voor de code van goede praktijk die belangrijk is binnen het luik archeologisch erfgoed. Indien deze niet samen met het decreet in werking treedt, leidt dit tot problemen.

De integratie van de erfgoedzorg in andere beleidsdomeinen en zeker in de ruimtelijke ordening gebeurt slechts aarzelend en punctueel. Professor Draye pleit voor een systematische oefening hoe en of men plannen, vergunningen en handhaving verder kan integreren. De idee van de 'integrated conservation' is overigens een belangrijk idee dat is ingeschreven in de betrokken conventies van de Raad van Europa. De spreekster vreest dat met de voorliggende teksten er niet wordt tegemoetgekomen aan de engagementen ingeschreven in deze conventies.

Bij wijze van informatie, meldt professor Draye dat bij de twee andere gewesten de bepalingen betreffende onroerend erfgoed werden inschreven in de wetboeken inzake ruimtelijke ordening. Wellicht is dit een gemiste kans. Dit idee had op zijn minst kunnen worden overwogen.

In de memorie van toelichting wordt verwezen naar de vereiste implementatie van internationale verdragen en meer bepaald de Conventie van Malta. Aan een aantal eisen wordt voldaan, voor de financiële steun van archeologisch onderzoek geldt dit echter niet. De Conventie van Malta legt aan de verdragspartijen in de eerste plaats de verplichting op om op het geëigende niveau te voorzien in financiële steun voor archeologisch onderzoek. Daarnaast is bepaald dat de overheidsmiddelen voor archeologisch noodonderzoek moeten worden verhoogd. Dit dient te gebeuren door passende maatregelen te treffen om ervoor te zorgen dat bij grote particuliere of openbare ontwikkelingsprojecten de totale kosten van noodzakelijk geachte archeologische verrichtingen worden gedekt door gelden afkomstig uit de overheids-, dan wel de privésector. Er geldt hier dus een gedeelde verantwoordelijkheid. Een tweede voorstel is om voor deze projecten een post in de begroting op te nemen, conform aan de regelingen voor effectenstudies, voor voorafgaande archeologische studies en onderzoeken, voor beknopte wetenschappelijke verslagen en voor de volledige publicatie en registratie van de bevindingen.

Voor deze principes is geen concrete regeling terug te vinden. De kosten van archeologisch vooronderzoek en archeologische opgraving worden principieel gedragen door de zake-lijckrechthouder, behoudens in geval van buitensporige kosten. Het begrip buitensporige kosten moet waarschijnlijk ook gerelateerd worden aan de draagkracht van de bouwheer en aan de omvang van het project. Uit de memorie van toelichting bij de Conventie van Malta blijkt duidelijk dat wordt gerekend op een substantiële inbreng van de private sector, wanneer er voor die sector ook voordelen aan verbonden zijn. Voor het archeologisch solidariteitsfonds wordt kennelijk op de private sector gerekend en op een toelage van de Vlaamse Regering. Dat is toch een vage omschrijving.

De taakverdeling tussen het agentschap en de lokale besturen is niet altijd duidelijk gedefinieerd en roept een aantal vragen op. Er wordt veel verwacht van lokale besturen die een erkenning zullen kunnen nastreven als onroerenderfgoedgemeente, dan wel deel kunnen gaan uitmaken van een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst. Er wordt ook hier een

verregaande delegatie toegekend aan de Vlaamse Regering, die de erkenningsvoorwaarden en de toe te kennen bevoegdheden kan bepalen. De conceptnota Uitvoeringsbesluiten is op dit punt teleurstellend. Voor de onroerenderfgoedgemeenten worden een aantal criteria bepaald die vaag en moeilijk controleerbaar zijn. Het moet gaan om gemeenten die een beleidsvisie, voldoende expertise en een register van toelatingen en adviezen hebben. Er wordt weliswaar een controleaspect ingebouwd, maar er zijn meer precieze criteria nodig.

Voor de intergemeentelijke erfgoeddiensten zijn de voorwaarden opgenomen in de conceptnota, ook niet overtuigend. De basisvoorwaarde voor een dergelijke dienst is een samenwerkingsverband van gemeenten, waarvan minstens twee gemeenten werden erkend als onroerenderfgoedgemeente en dit gekoppeld aan de noodzaak om een beleidsplan in te dienen en te werken met een gezamenlijke visie en aanpak.

Op het gebied van de controle wordt er gesproken van een visitatie aan de gemeenten. Visitaties zijn tijdrovend voor wie ze ondergaat. Ook de samenstelling van de visitatiecommissie is belangrijk. De leden worden in het uitvoeringsbesluit omschreven als leden van de administratie en externen. Er moeten ook hier waarborgen worden ingebouwd.

Het onderscheid tussen de onroerenderfgoedgemeenten en de intergemeentelijke erfgoeddiensten wordt in de definitie gemaakt. Er worden beleidsuitvoerende taken aan toevertrouwd, die echter niet systematisch worden doorgetrokken voor beide. Bijvoorbeeld het advies over het slopen van goederen opgenomen in de inventaris, zal worden ingewonnen ofwel bij het agentschap, ofwel bij de onroerenderfgoedgemeenten. Blijkbaar niet bij de intergemeentelijke erfgoeddiensten. Is dit een bewust onderscheid of een minder nauwkeurige formulering? Er is een grondig nazicht van deze punten nodig.

Het voortbestaan van de vijf inventarissen zonder een duidelijke integratie is een groot probleem voor de rechtspraktijk. Er zijn een aantal verplichtingen opgelegd aan de notarissen, die bij het opstellen van de akten geconfronteerd worden met geïnventariseerde goederen. Om informatie over die geïnventariseerde goederen te kunnen opnemen, moet men de inventarissen kunnen consulteren. In het verleden werd vrij creatief omgesprongen met de verschillende instrumenten ter bescherming van onroerende goederen. Zo zijn begijnhoven in de periode voor het decreet van 1976 beschermd als landschap, archeologische sites als monument. De notaris zal dus veiligheidshalve de vijf inventarissen moeten consulteren. Dit geldt ook voor vastgoedmakelaars en dat is toch een minder gelukkige situatie.

De samenvoeging van de VCOE en de Expertencommissie is geen goed idee. De taken van beide zijn totaal verschillend. De VCOE adviseert over voorgenomen beschermingen. De Expertencommissie adviseert over een voor de eigenaar negatief gevolg van een aangenomen bescherming, namelijk de weigering van een machtiging om bepaalde werken uit te voeren. Het citaat 'Justice must not only be done, it must also be seen to be done' is hier van toepassing.

Handhaving vormt het sluitstuk van elke regelgeving. Bepalingen ter zake moeten een bestraffend karakter hebben, de nodige rechtsbescherming bieden aan de vermeende overtreder en duidelijk worden geformuleerd, zodat zij vlot toepasbaar zijn. De voorliggende handhabingsbepalingen zijn bijzonder ingewikkeld. Ze werden overgenomen uit diverse andere wetteksten. Met de SARO is de spreekster van oordeel dat het om een onwaarschijnlijke mix van instrumenten gaat. Bij de structuur van hoofdstuk 11 valt op te merken dat er van strafrechtelijke naar bestuurlijke handhaving wordt gesprongen, dat er ideeën zijn van minnelijke schikkingen en instrumenten zoals aanmaningen. De Raad van State heeft ernstige bedenkingen bij de bepalingen betreffende bestuursdwang en de daaropvolgende zeer beperkte en laattijdige toegang tot de rechtbank. Ze zijn problematisch in het licht van artikel 6 van het EVRM. De voorgestelde regeling gaat alleszins in tegen een effectieve rechtsbescherming.

Besluit

Professor Draye besluit dat de voorliggende teksten vanaf een vroeg stadium becommentarieerd werden door talrijke vrijwilligers, die het beste voorhebben met het erfgoed. Ze vindt het een spijtige evolutie dat er weinig rekening werd gehouden met gemaakte en goedbedoelde opmerkingen en suggesties. Maatschappelijk draagvlak wordt bereikt door sensibilisering en het betrekken van de burger bij de erfgoedzorg. Het zal niet worden bereikt door het goedkeuren van een tekst die een aantal ernstige tekortkomingen vertoont.

4.2. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer *Dirk Van Mechelen* heeft de indruk dat velen zich wat ongemakkelijk voelen met het voorliggende ontwerp van decreet. Hij gaat akkoord met de stelling dat iedereen de noodzaak van een eengemaakt erfgoeddecreet erkent. Kan er met de voorliggende tekst verder worden gewerkt of moet een oplossing worden gezocht voor al de onvolkomenheden?

Zoals professor Draye aangaf, wordt er een delegatie verleend aan de Vlaamse Regering voor de financieringsregeling, terwijl dit een voor de decreetgever voorbehouden materie is. Ziet de professor een procedure om uit deze impasse te geraken?

De heer *Johan Sauwens* is van oordeel dat een aantal van de bedenkingen van professor Draye moeten worden overgenomen.

De Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen is in 1835 opgericht. De naam sneuvelt nu. Er zijn van uit de commissie een aantal vragen gekomen om de naam te behouden. Sommigen vinden dat er zo een stuk erfgoed verloren gaat. Wat is de mening hierover van professor Draye?

De heer *Bart Caron* meent dat het noodzakelijk is om naar één geïntegreerd decreet te gaan. Wat vindt professor Draye van de balans tussen details en algemene lijnen? Het ontwerp van decreet heeft kenmerken van een kaderdecreet en van een uitvoeringsbesluit. Dit wijst op een groot wantrouwen binnen de meerderheid.

In het ontwerp van decreet is geen regeling meer opgenomen in verband met de subsidiëring van restauraties. Moet een dergelijk belangrijk element niet worden opgenomen? De heer Caron betreurt de verminderde tussenkomst van de Vlaamse overheid voor diegenen, publiek of privé, die restaureren of onderhouden. Is het aanvaardbaar dat deze regeling opgenomen wordt in het uitvoeringsbesluit?

Is het legistiek verantwoord dat in het decreet bepaald wordt dat de Vlaamse Regering in een beroepsprocedure kan voorzien, maar dat niet opneemt in het uitvoeringsbesluit?

4.3. Antwoorden

Professor *Anne Mie Draye* stelt dat het zeer belangrijk is dat de nodige regels en principes voor de financiering in de decreetale tekst zijn opgenomen. Dit is heel lang, in de nasleep van het Cultuurpact, een verplichting geweest. In het ontwerp van decreet dient te worden opgenomen welke soorten van betoelaging of subsidies worden toegekend. Ook de percentages zouden moeten worden opgenomen. Normaliter worden deze percentages decretaal vastgelegd. De koppelsubsidie wordt afgeschaft, wat op zich begrijpelijk is want er bestond ontevredenheid over dat systeem. Bij die afschaffing rijzen wel de vragen of de Vlaamse overheid tot een bepaald bedrag gaat subsidiëren, of het een lager bedrag zal zijn dan het huidige, of het de taak van de eigenaar wordt wanneer hij betoelaging krijgt van de Vlaamse overheid om te gaan negotiëren met de provincie of gemeente voor bijkomende subsidies. Dat is een situatie die zich in het Waalse Gewest op een bepaald moment heeft voorgedaan. De bepalingen over wie premies kan krijgen, welke percentages er gelden en

wie die zal bepalen, moeten in het decreet worden geregeld. Dit neemt niet weg dat het niet goed is om in een ontwerp van decreet zeer gedetailleerde regelingen op te nemen van het niveau van uitvoeringsbesluit. Een gevolg van een gedetailleerde uitwerking is, zoals al aangegeven, dat toekomstige wijzigingen bij decreet zullen moeten gebeuren.

Wat de benaming van de VCOE betreft, vindt professor Draye, die verduidelijkt dat ze hier spreekt als hoogleraar en niet als gewezen voorzitter van de KCML, de nieuwe benaming vanuit de traditie een spijtige zaak. De connotatie ‘koninklijk’ heeft immers een historische dimensie. Koning Leopold I heeft die commissie opgericht om de jonge natie België te legitimeren. Er zou kunnen worden gezegd dat het nu een Vlaams minister is die zich wil legitimeren. De spreekster heeft daar geen bezwaar tegen, maar het is een verlies van traditie. Het creëert bovendien een onevenwicht met de andere gewesten en de Duitstalige Gemeenschap, waar de oorspronkelijke benaming wel behouden bleef. Contacten met die andere commissies zijn verrijkend. Dit blijft natuurlijk ook mogelijk vanuit een Vlaamse commissie.

De spreekster is van oordeel dat een bijzonder grondig nazicht, eventueel gekoppeld aan talrijke amenderingen tot een goede tekst zou kunnen leiden. De ervaring leert dan weer dat het soms eenvoudiger is om met een nieuwe tekst te starten. Het is aan deze commissie en het Vlaams Parlement om te beoordelen of via een aantal amendementen de nodige verbeteringen kunnen worden aangebracht. Professor Draye wijst erop dat zij een aantal fundamentele bedenkingen heeft geformuleerd en daarnaast ook een aantal punten heeft aangegeven waaruit blijkt dat ook een tekstueel nazicht erg belangrijk is. De bevoegdheden van de onroerende goederen en de intergemeentelijke diensten bijvoorbeeld moeten consequent worden doorgetrokken. Er moet minstens worden gecontroleerd of de onderscheiden regelingen ook als dusdanig geconcipieerd werden. Er zijn ook aantal beperktere opmerkingen waaraan gemakkelijk kan worden verholpen. Bijvoorbeeld bij de voorlopige en definitieve beschermingen worden verplichtingen opgelegd ten aanzien van de zakelijk gerechtigde, voor de houders van cultuurgooederen is het begrip cultuurgooed niet gedefinieerd.

Bart MARTENS,
voorzitter

Karin BROUWERS
Mercedes VAN VOLCEM,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

BOFAS	Bodemsaneringsfonds voor tankstations
BVS	Beroepsvereniging van de Vastgoedsector
EVRM	Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden
FVA	Forum Vlaamse Archeologie
KCML	Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen
RUP	ruimtelijk uitvoeringsplan
SARO	Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
VCB	Vlaamse Confederatie Bouw
VCOE	Vlaamse Commissie voor Onroerend Erfgoed
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten